

Specyfikacja techniczna wykonania i odbioru
robót budowlano - konserwatorskich obiektów
kapliczek przydrożnych na terenie Gminy Brzeźnica w ramach zadania inwestycyjnego:
„Renowacja zabytkowych kapliczek z terenu gminy Brzeźnica”

CPV: 92522100-7 – Usługi ochrony obiektów historycznych
CPV: 45453100-7 – Roboty remontowe i renowacyjne
CPV: 44212310-5 – Rusztowania
CPV: 45340000-2 – Instalowanie ogrodzeń, płotów i sprzętu ochronnego
CPV: 45111220-6 – Roboty w zakresie usuwania gruzu
CPV: 90511000-2 – Usługi wywozu odpadów

ST-0 WYMAGANIA OGÓLNE

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
1.1. Przedmiot ST	3
1.2. Zakres stosowania ST	3
1.3. Zakres robót objętych ST	4
1.4. Określenia podstawowe	12
1.5. Ogólne wymagania dotyczące robót	15
2. MATERIAŁY	19
3. SPRZĘT	21
4. TRANSPORT	21
5. WYKONANIE ROBÓT	21
6. KONTROLA JAKOŚCI ROBÓT	22
7. OBMIAR ROBÓT	24
8. ODBIÓR ROBÓT .	24
9. PODSTAWA PŁATNOŚCI	26
10. PRZEPISY ZWIĄZANE	27

1. WSTĘP

Specyfikacja Techniczna Wykonania i Odbioru Robót ST 00.01 „Wymagania ogólne” zawiera informacje oraz wymagania wspólne dotyczące wykonania i odbioru Robót, które zostaną zrealizowane w ramach zadania - Zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez ochronę przydrożnych kapliczek na terenie gminy Brzeźnica.

W ramach planowanej inwestycji zostaną wykonane prace konserwatorskie i restauratorskie dla czterech kapliczek z terenu gminy Brzeźnica:

1. Kapliczka Chrystusa Króla Cierniem Koronowanego w Marcyporębie z 1864 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 64.
 2. Kapliczka Matki Boskiej w Brzeźnicy z 1868 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 20.
 3. Kapliczka słupowa w Bachorowicach z XIX wieku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 75.
 4. Kapliczka Św. Floriana w Sosnowicach z 1878 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 95.
 5. Kapliczka Św. Jana Nepomucena w Paszkówce z 1788 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 86.
 6. Kapliczka św. Jana Nepomucena w miejscowości Tłuczań z 1932 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 101.
 7. Kapliczka Św. Józefa w Marcyporębie z 1613 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 71.
- Przewidywana inwestycja nie zmienia istniejącego zagospodarowania terenu.

1.1. PRZEDMIOT SPECYFIKACJI TECHNICZNEJ

Przedmiotem niniejszej Specyfikacji są wymagania ogólne dotyczące wykonania i odbioru robót w obiektach budowlanych dla projektu dotyczącego wykonania robót konserwatorskich i restauratorskich kapliczek na terenie gminy Brzeźnica.

Niniejsza specyfikacja techniczna odnosi się do wymagań technicznych dotyczących wykonania i odbioru robót, które zostaną wykonane w ramach zadania pod nazwą „Renowacja zabytkowych kapliczek z terenu gminy Brzeźnica”.

1.2. ZAKRES SPECYFIKACJI

Niniejsza Specyfikacja techniczna będzie stosowana jako dokument przetargowy, przy zlecaniu i realizacji robót wymienionych w punkcie 1.3. Ustalenia zawarte w niniejszej specyfikacji technicznej obejmują czynności umożliwiające wykonanie robót konserwatorskich i restauratorskich.

Wymagania ogólne należy rozumieć i stosować w powiązaniu z niżej wymienionymi Specyfikacjami wykonania i odbioru robót budowlanych.

Niniejsza Specyfikacja Techniczna powołuje i klasyfikuje następujące źródła szczegółowych zasad wyznaczających kryteria jakościowe przy realizacji przedmiotowej inwestycji uszeregowane w kolejności poczynając od najważniejszego kryterium:

- Rozwiązania techniczne stanowiące podstawę do wykonania tych robót są przedstawione w Programach prac konserwatorskich kapliczek autorstwa dr Mariusza Wróby z 2024 r.
- Aktualne w dacie wykonywania robót normy polskie i zagraniczne, których stosowanie poprzez przywołanie ich w towarzyszących niniejszej specyfikacji szczegółowych specyfikacjach technicznych jest dla inwestycji obligatoryjne, o ile Dokumentacja Projektowa nie formułuje kryteriów jakościowych ostrzejszych niż te normy.
- Warunki techniczne wykonania i odbioru robót budowlanych, tomy od I do V, Wydawnictwo Arkady, Warszawa, 1989-90, w kwestiach przywołanych w Dokumentacji Projektowej albo nie ujętych zarówno w Dokumentacji Projektowej jak w normach aktualnych - przywołanych w niniejszej specyfikacji, o ile nie stoją one w sprzeczności z Dokumentacją Projektową i normami aktualnymi przywołanymi w ST.

- Wątpliwości w zakresie uszeregowania wymagań bądź usunięcia sprzeczności jakie mogą zachodzić pomiędzy normami a zapisami w Dokumentacji Projektowej lub wzajemnie pomiędzy Warunkami technicznymi o których mowa wyżej, normami i/lub elementami Dokumentacji Projektowej powinny być wyjaśniane przy udziale Inspektora Nadzoru i Projektanta przed przystąpieniem do Robót. Wszelkie konsekwencje wynikające z zaniechania wyjaśnienia wątpliwości w powyższych względach obciążają wyłącznie Wykonawcę Robót

1.3. Zakres robót objętych ST

Wykonawca jest odpowiedzialny za prowadzenie robót zgodnie z umową i ściśle przestrzeganie harmonogramu robót oraz za jakość zastosowanych materiałów i wykonywanych Robót, za ich zgodność z Projektem Wykonawczym, wymaganiami specyfikacji technicznych oraz poleceniami zarządzającego realizacją umowy.

Decyzje zarządzającego realizacją umowy dotyczące akceptacji lub odrzucenia materiałów i elementów robót będą oparte na wymaganiach sformułowanych w umowie, projekcie wykonawczym i szczegółowych specyfikacjach technicznych, a także w normach i wytycznych wykonania i odbioru robót. Przy podejmowaniu decyzji zarządzający realizacją umowy uwzględnia

wyniki badań materiałów i jakości robót, dopuszczalne niedokładności normalnie występujące przy produkcji i przy badaniach materiałów, doświadczenia z przeszłości, wyniki badań naukowych oraz inne czynniki wpływające na rozważaną kwestię.

Polecenia zarządzającego realizacją umowy będą wykonywane nie później niż w czasie przez niego wyznaczonym, po ich otrzymaniu przez Wykonawcę, pod groźbą wstrzymania robót. Skutki finansowe z tego tytułu poniesie Wykonawca.

Zakres robót budowlanych podstawowych, tymczasowych i towarzyszących ustalony w programie prac konserwatorskich:

1.3.1 Kapliczka Chrystusa Króla Cierniem Koronowanego w Marcyporębie z 1864 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 64. Działka nr 1746/1.

HISTORIA OBIEKTU

Kapliczkę wzniesiono w roku 1864 z prywatnej fundacji. Inicjatywa wzniesienia okazałego monumentu wiązała się bezpośrednio z głęboką wiarą lokalnej ludności jak również kultywowaniem ducha patriotyzmu. Na podstawie stanu zachowania wiadomo, że monument poddawano licznym zabiegom remontowym. Działania naprawcze skoncentrowane były przede wszystkim na przemalowaniu powierzchni zabytku oraz znaczących uzupełnień ubytków kamienia masą betonową.

TECHNIKA WYKONANIA

Zasadniczą formę kapliczki odkuto w kamieniu (piaskowiec). Poszczególne kamienne elementy spojęne za pomocą zaprawy wapiennej piaskowej, prawdopodobnie wybrane połączenia wzmocniono stalowymi kotwami. Kamień, z którego wykonano kapliczkę, cechuje bardzo dobra obrabialność i łupliwość. Zasadnicze bloki kamienia były prawdopodobnie paserowane na terenie kamieniołomu, jednak szczegółowe formowanie rzeźby przeprowadzono z pewnością w pracowni artysty/zakładzie kamieniarskiego. Widoczne charakterystyczne wyłobienia na powierzchni kamienia dowodzą, że proces kształtowania odbywał się przy użyciu narzędzi metalowych. Powyższe dostrzegalne jest przede wszystkim w partiach, które w mniejszym stopniu były narażone na czynniki atmosferyczne oraz przekształcenia. Należy przypuszczać, że opracowanie powierzchni kamienia przebiegało również przy zastosowaniu gładzików kamieniarskich, w celu uzyskania gładkiej regularnej powierzchni. Obecna faza rozpoznania konserwatorskiego nie wyklucza pierwotnego zastosowania dekoracji

malarskiej/pozłotniczej na obszarze detalu rzeźbiarskiego i inskrypcji (nawarstwienia wymagają szczegółowej identyfikacji). Cała konstrukcja kapliczki posadowiona prawdopodobnie na kamiennej ławie fundamentowej, (tzw. suchy mur).

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kapliczka posiada formę symetrycznego, wertykalnego pomnika zwieńczonego pełnoplastycznym przedstawieniem Chrystusa Króla Cierniem Koronowanego. W frontalnej części oprawy architektonicznej umieszczono płaskorzeźbione przedstawienie sceny biblijnej. Ponadto nad cokołem umieszczono inskrypcję fundacyjną (typografia formowana wgłębnie). Bryłę architektoniczną ubogaca profilowanie w części centralnej oraz zwieńczeniu.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania kapliczki wymaga pilnych prac konserwatorskich o charakterze ratunkowym. Konstrukcja kapliczki odchyłona od pionu w skutek destabilizacji ławy fundamentowej. Dezintegracja strukturalna kamienia występuje niemal na całym obszarze zabytku towarzyszą im najczęściej ubytki formy rzeźbiarskiej. Znacząca część powierzchni zabytku przemalowana. Liczne warstwy malarskie szczelnie przesłaniają strukturę i kolorystykę kamienia, co istotnie stymuluje procesy degradacyjne (dezintegracja strukturalna kamienia). Widoczne uzupełnienia ubytków kamienia (zwięzłą masą cementową) wyraźnie odbiegają od pożądaných wartości estetycznych i technicznych. Cała powierzchnia zabytku silnie zabrudzona. Szczególnie w przyziemiu występują skupiska mchów, glonów, mikroorganizmów. Istnieje prawdopodobieństwo obecności drobnoustrojów heterotroficznych, działających niszcząco na składniki budujące kamień, na skutek wytwarzania m.in. kwasowych produktów ubocznych. Brak izolacji poziomej doprowadza do wzrostu zawilgocenia kamienia a w konsekwencji do postępu procesów niszczenia. Część elementów cokołu pogrążona otaczającym kapliczkę gruncie.

Uszkodzenia mechaniczne szczególnie widoczne w cokołowej części kapliczki. Tablica fundacyjna nieczytelna (inskrpcja przemalowana w wielu miejscach uszkodzona w skutek procesów degradacyjnych – złuszczeń i ubytków kamienia).

Podsumowując uszkodzenia kapliczki zakwalifikować należy do typowych, występujących przy obiektach kamiennych, narażonych w sposób szczególny na oddziaływanie czynników atmosferycznych oraz wtórnych, dokonanych w skutek nieprofesjonalnych renowacji.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Kapliczka, stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne. Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie pełnej konserwacji techniczno - estetycznej, w wyniku której zostanie przybliżony oryginalny wygląd kapliczki, równocześnie z szeroko zakrojonymi działaniami naprawczymi skoncentrowanymi przede wszystkim na przywróceniu właściwości technicznych uszkodzonym elementom.

Z uwagi na stan techniczny posadowienia kapliczki proponuje się zdemontowanie poszczególnych elementów kapliczki i przetransportowanie ich do pracowni konserwatorskiej. Przeprowadzenie prac w warunkach pracownianych pozwoli na efektywniejszy i bardziej wnikliwy przebieg poszczególnych zabiegów. Bezpośrednie prace na zabytku należy poprzedzić szczegółową analizą nawarstwień. Precyzyjna weryfikacja umożliwi ustalenie pierwotnego kształtu estetycznego i technologicznego zabytku. Niezbędnym w pierwszej fazie prac będzie przeprowadzenie dezynfekcji i zatrucia mikroflory poprzez m.in. działanie dwu etapowe środkiem biobójczym.

Wybór metody lub kompozycji metod oczyszczania powierzchni kamienia z zabrudzeń, sztucznej patyny etc. proponuję się dokonać na podstawie wykonanych prób, z zastosowaniem metod: mechanicznych, chemicznych i fizycznych. Przed zasadniczym usunięciem nawarstwień, osłabioną lokalnie strukturę kamienia należy bezwzględnie wzmocnić specjalistycznymi preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego. Zabieg impregnacji konsolidacji strukturalnej, zostanie ponowiony w pełnym zakresie tuż po usunięciu nawarstwień, oraz zabiegach odsolenia oraz odplamiania kamienia. W sposób szczególny zostanie potraktowana kwestia uzupełnień ubytków kamienia. Uzupełnienia zostaną przeprowadzone na obszarze ubytków, które znacząco wpływają na czytelności formy, treści jak i techniczną trwałość poszczególnych partii kapliczki. W miejscu ubytków kamienia proponuje się, aby zastosować barwione kity cementowo wapienne przy zastosowaniu fabrycznej mieszanki sztucznego kamienia. Uzupełnienia wymagające wzmocnienia zostaną zbrojone przez zastosowanie tzw. pajęczków, klamer z drutu nierdzewnego lub włókien polipropylenowych (zbrojenie rozproszone). W obrębie niewielkich uzupełnień dodatkowo zostaną zastosowane środki poprawiające adhezję i elastyczność kitowań. Wielkoformatowe ubytki kamienia proponuje się uzupełnić metodą taszlowania. Uzupełnienie/rekonstrukcja ewentualnej dekoracji kolorystycznej/pozłotniczej zależna jest od wyników rozpoznania konserwatorskiego. W ramach dalszej prewencji konserwatorskiej, powierzchnia kamienia zostanie poddana impregnacji hydrofobowej przy zastosowaniu fabrycznego preparatu krzemooorganicznego. Niezbędne korekty kolorystyczne proponuje się wykonać przy użyciu farb na bazie spoiwa krzemooorganicznego lub roztworu żywicy akrylowej (Paraloid B-72) oraz pigmentów wysokiej odporności na promieniowanie UV.

Całość prac zostanie udokumentowana w formie opisowej i fotograficznej.

1.3.2. Kapliczka Matki Boskiej w Brzeźnicy z 1868 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 20. Działka nr 325/22.

HISTORIA OBIEKTU

Kapliczkę wzniesiono z prywatnej fundacji. Jak wskazuje inskrypcja na tablicy Powstała prawdopodobnie w roku 1868. Inicjatywa wzniesienia monumentu wiązała się bezpośrednio z głęboką wiarą lokalnej ludności jak również kultywowaniem ducha patriotyzmu. Na podstawie stanu zachowania wiadomo, że monument poddawano zabiegom remontowym. Działania naprawczo/remontowe skoncentrowane były przede wszystkim na wykonaniu obrzutki tynkarskiej oraz warstwy malarskiej w partii architektonicznej kapliczki.

TECHNIKA WYKONANIA

Zasadniczą formę kapliczki odkuto w kamieniu (piaskowiec). Poszczególne kamienne elementy spojne za pomocą zaprawy wapienno piaskowej. Kamień, z którego wykonano kapliczkę, cechuje bardzo dobra obrabialność i łupliwość. Bloki kamienia były prawdopodobnie paserowane na terenie kamieniołomu, jednak szczegółowe formowanie rzeźby przeprowadzono z pewnością w pracowni artysty/zakładzie kamieniarskiego. Widoczne charakterystyczne wyżłobienia na powierzchni kamienia dowodzą, że proces kształtowania odbywał się przy użyciu narzędzi metalowych. Powyższe dostrzegalne jest przede wszystkim w partiach, które w mniejszym stopniu były narażone na czynniki atmosferyczne oraz przekształcenia. Należy przypuszczać, że opracowanie powierzchni kamienia przebiegało również przy zastosowaniu gładzików kamieniarskich, w celu uzyskania gładkiej regularnej powierzchni (w wybranych partiach zabytku). Cała konstrukcja kapliczki posadowiona prawdopodobnie na kamiennej ławie

fundamentowej, (tzw. suchy mur). Niewielkich rozmiarów daszek złożony z dachówki ceramicznej „karpiówka”. Krzyż wieńczący kapliczkę stalowy kuty.

Tablica epitafijna odkuta z piaskowca (prawdopodobnie stanowi integralną część oprawy architektonicznej). Typografia formowana wgłębnie przy zastosowaniu klasycznego przekroju „V”. Pełnoplastyczne przedstawienie Matki Boskiej, znajdujące się w centralnej części zabytku, wykonane z gipsu w procesie prefabrykacji manufakturowej.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kapliczka posiada formę symetrycznego, wertykalnego pomnika zwieńczonego ażurowym stalowym krzyżem. Kompozycja oprawy architektonicznej złożona z dwustopniowego cokołu, prostej, prostopadłościennych części trzonowej oraz profilowanej głowicy, stanowiącej podstawę zwieńczenia. W zwieńczeniu głęboka nisza z przeznaczeniem na figurę Matki Boskiej. Proste w formie profilowanie wprowadzono również w centralnej części oprawy architektonicznej. Dominującym elementem kompozycji jest tablica epitafijna oraz pełnoplastyczne przedstawienie Matki Boskiej – umieszczonej w głęboko formowanej niszy oprawy architektonicznej.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Kapliczka mocno przekształcona. Duża część powierzchni kamiennego detalu przesłonięta gruboziarnistą obrzutką tynkarską (nawarstwienie obecne szczególnie w części cokołowej oraz w obrębie elementów o prostej, prostopadłościennych formie). Lokalnie (szczególnie w części cokołowej) widoczne spękania i odspojenia warstw tynku ujawniające kamienny detal, tudzież jego uszkodzenia. Widoczne delikatne odchylenie kapliczki od pionu wynikające między innymi z procesów degradacyjnych składowych ławy fundamentowej, drgań para sejsmicznych itp.

Cała powierzchnia kapliczki przemalowana. Przemalowania, podobnie jak inne nawarstwienia deformują pierwotną estetykę zabytku (przesłaniają historyczną teksturę i kolorystykę). Tablica fundacyjna częściowo nieczytelna. Intensywne przebiegające procesy degradacyjne, szczególnie w brzegowych częściach płyty, doprowadzają do ubytków formy rzeźbiarskiej, złuszczeń kamienia i zmian kolorystycznych.

Krzyż wieńczący kapliczkę skorodowany. Dach przesłonięty ceramiczną dachówką.

Podsumowując uszkodzenia kapliczki zakwalifikować należy do typowych, występujących przy obiektach kamiennych, narażonych w sposób szczególny na oddziaływanie czynników atmosferycznych oraz wtórnych, dokonanych w skutek nieprofesjonalnych renowacji. Obecne nawarstwienia uniemożliwiają szczegółowe określenie stopnia uszkodzeń substancji zabytku.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Kapliczka, stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne. Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie pełnej konserwacji techniczno - estetycznej, w wyniku której zostanie przybliżony oryginalny wygląd kapliczki. Jednym z niezbędnych zabiegów do dalszego funkcjonowania zabytku jest wzmocnienie posadowienia, wykonie izolacji poziomej oraz dostosowanie wysokości fundamentowania do obecnego poziomu gruntu. Dlatego proponuje się zdemontowanie poszczególnych elementów kapliczki i przetransportowanie ich do pracowni konserwatorskiej. Przeprowadzenie prac w warunkach pracownianych pozwoli na efektywniejszy i bardziej wnikliwy przebieg poszczególnych zabiegów. Bezpośrednie prace na zabytku należy poprzedzić wnikliwą analizą nawarstwień. Dokonanie rozpoznania w postaci sądu, odkrywek tudzież badań laboratoryjnych, umożliwi precyzyjne ustalenie pierwotnego

kształtu estetycznego i technologicznego zabytku. Dokonane przekształcenia należy usunąć (nawarstwienia tynku, przemalowania, ceramiczne dachówki). Niezbędnym w pierwszej fazie prac będzie przeprowadzenie dezynfekcji i zatrucia mikroflory poprzez m.in. działanie dwu etapowe środkiem biobójczym. Wybór metody lub kompozycji metod oczyszczania powierzchni kamienia z zabrudzeń oraz sztucznej patyny, proponuję się dokonać na podstawie wykonanych prób, z zastosowaniem metod: mechanicznych, chemicznych i fizycznych. Przed zasadniczym usunięciem nawarstwień, osłabioną lokalnie strukturę kamienia należy bezwzględnie wzmocnić specjalistycznymi preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego. Zabieg impregnacji konsolidacji strukturalnej, zostanie ponowiony w pełnym zakresie tuż po usunięciu nawarstwień, oraz zabiegach odsolenia oraz odplamiania kamienia. Uczytelnieniu winna zostać również zdegradowana plastyka detalu rzeźbiarskiego. W sposób szczególny zostanie potraktowana kwestia uzupełnień ubytków kamienia. Uzupełnienia zostaną przeprowadzone na obszarze ubytków, które znacząco wpływają na czytelności formy, treści jak i techniczną trwałość poszczególnych partii kapliczki. W miejscu ubytków kamienia proponuje się, aby zastosować barwione kity cementowo wapienne przy zastosowaniu fabrycznej mieszanki sztucznego kamienia. Uzupełnienia wymagające wzmocnienia zostaną zbrojone przez zastosowanie tzw. pajęczków, klamer z drutu nierdzewnego lub włókien polipropylenowych (zbrojenie rozproszone). W obrębie niewielkich uzupełnień dodatkowo zostaną zastosowane środki poprawiające adhezję i elastyczność kitowań. Uzupełnienie/rekonstrukcja ewentualnej dekoracji kolorystycznej/pozłotniczej zależna jest od wyników rozpoznania konserwatorskiego. W ramach dalszej prewencji konserwatorskiej, całą strukturę kapliczki podda się impregnacji hydrofobowej przy zastosowaniu fabrycznego preparatu krzemooorganicznego. Niezbędne korekty kolorystyczne proponuje się wykonać przy użyciu farb na bazie spoiwa krzemooorganicznego lub roztworu żywicy akrylowej (Paraloid B-72) oraz pigmentów wysokiej odporności na promieniowanie UV. Całość prac zostanie udokumentowana w formie opisowej i fotograficznej.

1.3.3. Kapliczka słupowa w Bachorowicach z XIX wieku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 75. Działka nr 2183/1.

HISTORIA OBIEKTU

Kapliczka powstała w XIX wieku. Wskazują na to cechy stylowe, technika i technologia wykonania oraz uwarunkowania historyczne. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, za sprawą inicjatywy społecznej, kapliczkę poddano pracom remontowym skoncentrowanym na wprowadzeniu warstwy dociepleniowej wespół z warstwą tynku polimerowego.

TECHNIKA WYKONANIA

Kapliczka murowana na zaprawie wapienno piaskowej z cegły palonej i kamienia. Poszczególne płaszczyzny ścian kryte obrzutką tynkarską (prawdopodobnie wapienno piaskową). Całość pierwotnie pokryta dekoracyjną warstwą malarską (prawdopodobnie wapienną). Obiekt posadowiony na kamiennej ławie fundamentowej. Dach dwuspadowy o konstrukcji drewnianej obecnie kryty współczesną dachówką ceramiczną. Pełnoplastyczne przedstawienia Matki Boskiej oraz upadek Chrystusa pod krzyżem znajdujące się w niszach kapliczki wykonane z gipsu w procesie prefabrykacji.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kapliczka posiada formę symetrycznego, wertykalnego pomnika zwieńczonego dachem dwuspadowym. Prostokątnościenna bryła artykułowana niewielkich rozmiarów niszami w których umieszczono pełnoplastyczne przedstawienie Matki Boskiej, Chrystusa upadającego pod krzyżem oraz Imaculata. Centralną część kapliczki opasa proste, prostokątnościenne profilowanie z inskrypcją „JEZU UFAM

TOBIE". Wprowadzona warstwa styropianowa wyraźnie deformuje pierwotny koncept architektoniczny. Uniemożliwia tym samym szczegółową identyfikację formy zabytku.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Kapliczka silnie przekształcona w skutek przeprowadzonych prac remontowych. Poszczególne powierzchnie ścian murowych przesłonięte szczelnie systemową warstwą docieplenia (warstwa styropianowa wespół z polimerowym tynkiem dekoracyjnym). Wprowadzona okładzina wyraźnie deformuje pierwotny koncept architektoniczny. Niweluje, artykułuje architektoniczne, zmienia proporcje doprowadzając do karykaturalności stylistycznej. Syntetyczna okładzina ponadto ogranicza wymianę wilgotnościową ścian doprowadzając do intensyfikacji procesów degradacyjnych. Stan zachowania więźby dachowej dobre. Obecne poszycie dachu, wykonane na przestrzeni ostatnich dekad, odbiega swą formą od zabytkowego charakteru obiektu. Zasadniczy stan techniczny ścian murowych i poszczególnych składowych trudny do oceny z uwagi na warstwy okładziny styropianowej przesłaniającej poszczególne partie elewacji.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Kapliczka, stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne. Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie pełnej konserwacji techniczno-estetycznej, w wyniku której zostanie w możliwie najwyższym stopniu przywrócony oryginalny wygląd kapliczki, równocześnie z szeroko zakrojonymi działaniami naprawczymi skoncentrowanymi przede wszystkim na przywróceniu właściwości technicznych uszkodzonym elementom. Zgodnie z założeniami, priorytetowym jest eliminacja okładziny styropianowej przesłaniającej zasadniczą powierzchnię elewacji. Dalsze postępowanie konserwatorskie zależne jest tym samym od wyników rozpoznania techniki technologii wykonania oraz przyczyn zniszczeń poszczególnych materiałów. Proponuje się zastąpienie obecnego poszycia materiałem o historycznym charakterze (dachówka ceramiczna „karpiówka”, alternatywnie gont drewniany itp.). Zależnie od stanu zachowania więźby dachowej należy wprowadzić niezbędne działania naprawcze, profilaktyczne, tudzież wykonać nową konstrukcję dachu. Zależnie od stanu zachowania historycznych warstw tynku należy wykonać działania konserwatorskie (zachowawcze) lub/ oraz renowacyjne (wykonanie nowych tynków renowacyjnych WTA). Całość prac zostanie udokumentowana w formie opisowej i fotograficznej.

1.3.4. Kapliczka Św. Floriana w Sosnowicach z 1878 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 95. Działka nr 529.

HISTORIA OBIEKTU

Kapliczkę wzniesiono w roku 1878 z prywatnej fundacji. Inicjatywa wzniesienia okazałego monumentu wiązała się bezpośrednio z głęboką wiarą lokalnej ludności jak również kultywowaniem ducha patriotyzmu. Na podstawie stanu zachowania oraz umieszczonych inskrypcjach wiadomo, że monument poddawano licznym zabiegom remontowym. Działania naprawcze skoncentrowane były przede wszystkim na przemalowaniu powierzchni zabytku oraz znaczących uzupełnieniach ubytków kamienia masą betonową.

TECHNIKA WYKONANIA

Zasadniczą formę kapliczki odkryto w kamieniu (piaskowiec). Poszczególne kamienne elementy spójne za pomocą zaprawy wapienno piaskowej, prawdopodobnie wybrane połączenia wzmocniono stalowymi kotwami. Kamień, z którego wykonano kapliczkę, cechuje bardzo dobra obrabialność i łupliwość.

Zasadnicze bloki kamienia były prawdopodobnie paserowane na terenie kamieniołomu, jednak szczegółowe formowanie rzeźby przeprowadzono z pewnością w pracowni artysty/zakładu kamieniarskiego. Widoczne charakterystyczne wyłobienia na powierzchni kamienia dowodzą, że proces kształtowania odbywał się przy użyciu narzędzi metalowych. Powyższe dostrzegalne jest przede wszystkim w partiach, które w mniejszym stopniu były narażone na czynniki atmosferyczne oraz przekształcenia. Należy przypuszczać, że opracowanie powierzchni kamienia przebiegało również przy zastosowaniu gładzików kamieniarskich, w celu uzyskania gładkiej regularnej powierzchni. Obecna faza rozpoznania konserwatorskiego nie wyklucza pierwotnego zastosowania dekoracji malarskiej/pozłotniczej na obszarze detalu rzeźbiarskiego i inskrypcji (nawarstwienia wymagają szczegółowej identyfikacji). Cała konstrukcja kapliczki posadowiona prawdopodobnie na kamiennej ławie fundamentowej, (tzw. suchy mur). Stalowe ogrodzenie, malowane, posadowione na betonowym podmurowaniu. Zadaszenie skompilowane z stalowych profilowań oraz blachy. Całość pokryta warstwą malarską.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kapliczka posiada formę symetrycznego, wertykalnego pomnika zwieńczonego pełnoplastycznym przedstawieniem Świętego Floriana. Oprawa architektoniczna o rozbudowanej formie. W poszczególnych niszach umieszczono pełnoplastyczne i płaskorzeźbione przedstawienia świętych apostołów tudzież Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Ponadto nad cokołem umieszczono inskrypcję fundacyjną (typografia formowana wgłębnie). Bryłę architektoniczno-rzeźbiarską kapliczki otacza stalowe ogrodzenie. Przedstawienie świętego Floriana zabezpieczone prostym zadaszeniem.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Kapliczka przekształcona (przemalowania, dodane malowane sceny oraz inskrypcje). Dezintegracja strukturalna kamienia występuje niemal na całym obszarze zabytku towarzyszą im najczęściej ubytki formy rzeźbiarskiej. Znacząca część powierzchni zabytku przemalowana. Liczne warstwy malarskie szczelnie przesłaniają strukturę i kolorystykę kamienia, co istotnie stymuluje procesy degradacyjne (dezintegracja strukturalna kamienia). Widoczne uzupełnienia ubytków kamienia (zwięzłą masą cementową) wyraźnie odbiegają od pożądaných wartości estetycznych i technicznych. Cała powierzchnia zabytku silnie zabrudzona. Szczególnie w przyziemiu występują skupiska mchów, glonów, mikroorganizmów. Istnieje prawdopodobieństwo obecności drobnoustrojów heterotroficznych, działających niszcząco na składniki budujące kamień, na skutek wytwarzania m.in. kwasowych produktów ubocznych. Uszkodzenia mechaniczne szczególnie widoczne w cokołowej części kapliczki. Inskrypcja przemalowana w wielu miejscach uszkodzona w skutek procesów degradacyjnych. Elementy metalowe przemalowane z widocznymi ogniskami korozji. Podsumowując uszkodzenia kapliczki zakwalifikować należy do typowych, występujących przy obiektach kamiennych, narażonych w sposób szczególny na oddziaływanie czynników atmosferycznych oraz wtórnych, dokonanych w skutek nieprofesjonalnych renowacji.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Kapliczka, stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne. Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie pełnej konserwacji techniczno - estetycznej, w wyniku której zostanie przybliżony oryginalny wygląd kapliczki, równocześnie z szeroko zakrojonymi działaniami naprawczymi skoncentrowanymi przede wszystkim na przywróceniu właściwości technicznych uszkodzonym

elementom. Proponuje się demontaż wybranych elementów kapliczki i przetransportowanie ich do pracowni konserwatorskiej. Przeprowadzenie prac w warunkach pracownianych pozwoli na efektywniejszy i bardziej wnikliwy przebieg poszczególnych zabiegów. Demontaż w pierwszym rzędzie dotyczy pełnoplastycznych przedstawień figuralnych. Bezpośrednie prace na zabytku należy poprzedzić szczegółową analizą nawarstwień. Precyzyjna weryfikacja umożliwi ustalenie pierwotnego kształtu estetycznego i technologicznego zabytku. Niezbędnym w pierwszej fazie prac będzie przeprowadzenie dezynfekcji i zatrucia mikroflory poprzez m.in. działanie dwu etapowe środkiem biobójczym. Wybór metody lub kompozycji metod oczyszczania powierzchni kamienia z zabrudzeń, sztucznej patyny etc. proponuję się dokonać na podstawie wykonanych prób, z zastosowaniem metod: mechanicznych, chemicznych i fizycznych. Przed zasadniczym usunięciem nawarstwień, osłabioną lokalnie strukturę kamienia należy bezwzględnie wzmocnić specjalistycznymi preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego. Zabieg impregnacji konsolidacji strukturalnej, zostanie ponowiony w pełnym zakresie tuż po usunięciu nawarstwień, oraz zabiegach odsolenia oraz odplamiania kamienia. W sposób szczególny zostanie potraktowana kwestia uzupełnień ubytków kamienia. Uzupełnienia zostaną przeprowadzone na obszarze ubytków, które znacząco wpływają na czytelności formy, treści jak i techniczną trwałość poszczególnych partii kapliczki. W miejscu ubytków kamienia proponuje się, aby zastosować barwione kity cementowo wapienne przy zastosowaniu fabrycznej mieszanki sztucznego kamienia. Uzupełnienia wymagające wzmocnienia zostaną zbrojone przez zastosowanie tzw. pajęczków, klamer z drutu nierdzewnego lub włókien polipropylenowych (zbrojenie rozproszone). W obrębie niewielkich uzupełnień dodatkowo zostaną zastosowane środki poprawiające adhezję i elastyczność kitowań. Wielkoformatowe ubytki kamienia proponuje się uzupełnić metodą taszowania. Uzupełnienie/rekonstrukcja ewentualnej dekoracji kolorystycznej/pozłotniczej zależna jest od wyników rozpoznania konserwatorskiego. W ramach dalszej prewencji konserwatorskiej, powierzchnia kamienia zostanie poddana impregnacji hydrofobowej przy zastosowaniu fabrycznego preparatu krzemooorganicznego. Niezbędne korekty kolorystyczne proponuje się wykonać przy użyciu farb na bazie spoiwa krzemooorganicznego lub roztworu żywicy akrylowej (Paraloid B-72) oraz pigmentów wysokiej odporności na promieniowanie UV. Elementy metalowe należy poddać kompleksowym pracom konserwatorskim. Całość prac zostanie udokumentowana w formie opisowej i fotograficznej.

1.3.5. Kapliczka Św. Jana Nepomucena w Paszkówce z 1788 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 86. Działka nr 171/81.

HISTORIA OBIEKTU

Kapliczkę wzniesiono w roku 1788 roku z prywatnej fundacji. Inicjatywa wzniesienia pokaźnego monumentu wiązała się bezpośrednio z głęboką wiarą lokalnej ludności jak również ułtywowaniem ducha patriotyzmu. Na podstawie stanu zachowania wiadomo, że monument poddawano pracom remontowym i modernizacyjnym. Działania naprawcze skoncentrowane były przede wszystkim na przemaalowaniu powierzchni zabytku oraz uzupełnieniu ubytków kamienia – lecz w ograniczonym zakresie. W drugiej połowie XX wieku kolumnę otoczono stalowym ogrodzeniem. W analogii do innych temu przedstawień rzeźba Świętego posiadała prawdopodobnie wieniec z gwiazd.

TECHNIKA WYKONANIA

Zasadniczą formę kapliczki odkuto w kamieniu (piaskowiec). Poszczególne kamienne elementy spojone za pomocą zaprawy wapienno piaskowej, prawdopodobnie wybrane połączenia wzmocniono stalowymi

kotwami. Kamień, z którego wykonano kapliczkę, cechuje bardzo dobra obrabialność i łupliwość. Zasadnicze bloki kamienia były prawdopodobnie paserowane na terenie kamieniołomu, jednak szczegółowe formowanie rzeźby przeprowadzono z pewnością w pracowni artysty/zakładu kamieniarskiego. Widoczne charakterystyczne wyżłobienia na powierzchni kamienia dowodzą, że proces kształtowania odbywał się przy użyciu narzędzi metalowych. Powyższe dostrzegalne jest przede wszystkim w partiach, które w mniejszym stopniu były narażone na czynniki atmosferyczne oraz przekształcenia. Należy przypuszczać, że opracowanie powierzchni kamienia przebiegało również przy zastosowaniu gładzików kamieniarskich, w celu uzyskania gładkiej regularnej powierzchni. Obecna faza rozpoznania konserwatorskiego nie wyklucza pierwotnego zastosowania dekoracji malarskiej/pozłotniczej na obszarze detalu rzeźbiarskiego (nawarstwienia wymagają szczegółowej identyfikacji). Cała konstrukcja kapliczki posadowiona prawdopodobnie na kamiennej ławie fundamentowej, (tzw. suchy mur). Całość otoczona stalowym malowanym ogrodzeniem (wykonanym przy współczesnych technik spawalniczych i ślusarskich).

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kapliczka posiada formę symetrycznego, wertykalnego pomnika w postaci wolnostojącej kolumny zwieńczonej pełnoplastycznym przedstawieniem Świętego Jana Nepomucena. Przedstawienie Świętego ujęte w klasycznej pozie kontrapostu. Plastykę pomnika podkreśla dekoracja malarska (prawdopodobnie niehistoryczna). Kolumnę otacza proste w formie stalowe ogrodzenie wykonane metodą chałupniczą.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Kapliczka stosunkowo w dobrym stanie zachowania. Wybrane partie zabytku pokryte warstwą malarską (prawdopodobnie przemalowanie). Dekoracja w wielu miejscach zdegradowana (łuszcząca się) lub niezachowana. Nieliczne uzupełnienia ubytków kamienia (zwięzłą masą cementową) wyraźnie odbiegają od pożądaných wartości estetycznych i technicznych. Cała powierzchnia zabytku silnie zabrudzona oraz pokryta nawarstwieniami mikrobiologicznymi. Szczególnie w przyziemiu występują skupiska mchów, glonów, mikroorganizmów. Istnieje prawdopodobieństwo obecności drobnoustrojów heterotroficznych, działających niszcząco na składniki budujące kamień, na skutek wytwarzania m.in. kwasowych produktów ubocznych. Brak izolacji poziomej doprowadza do wzrostu zawilgocenia kamienia a w konsekwencji do postępu procesów niszczenia. Cokół kolumny częściowo pogrążony w otaczającym kapliczkę gruncie. Brak gwieździstego wieńca wokół głowy Świętego. Kolumna otoczona stalowym ogrodzeniem z materiału i w formie odbiegającej od zabytkowego charakteru. Podsumowując uszkodzenia kapliczki zakwalifikować należy do typowych, występujących przy obiektach kamiennych, narażonych w sposób szczególny na oddziaływanie czynników atmosferycznych oraz wtórnych, dokonanych w skutek nieprofesjonalnych renowacji.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Kapliczka, stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne. Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie pełnej konserwacji techniczno - estetycznej, w wyniku której zostanie przybliżony oryginalny wygląd kapliczki, równocześnie z szeroko zakrojonymi działaniami naprawczymi skoncentrowanymi przede wszystkim na przywróceniu właściwości technicznych uszkodzonym elementom. Z uwagi na mało kubaturowość obiektu proponuje się zdemontowanie poszczególnych elementów kapliczki i przetransportowanie ich do pracowni konserwatorskiej. Przeprowadzenie prac w warunkach pracownianych pozwoli na efektywniejszy i bardziej wnikliwy przebieg poszczególnych

zabiegów. Demontaż pozwoli ponadto zweryfikować wnikliwie stan zachowania posadowienia kapliczki tudzież wykonanie niezbędnych zabiegów techniczno-wzmacniających. Bezpośrednie prace na zabytku należy poprzedzić szczegółową analizą nawarstwień. Precyzyjna weryfikacja umożliwi ustalenie pierwotnego kształtu estetycznego i technologicznego zabytku a co za tym idzie podjęcie dalszych właściwych zabiegów konserwatorsko-restauratorskich. Niezbędnym w pierwszej fazie prac będzie przeprowadzenie dezynfekcji i zatrucia mikroflory poprzez m.in. działanie dwu etapowe środkiem biobójczym. Wybór metody lub kompozycji metod oczyszczania powierzchni kamienia z zabrudzeń ,sztucznej patyny etc. proponuję się dokonać na podstawie wykonanych prób, z zastosowaniem metod: mechanicznych, chemicznych i fizycznych. Przed zasadniczym usunięciem nawarstwień, osłabioną lokalnie strukturę kamienia należy bezwzględnie wzmocnić specjalistycznymi preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego. Zabieg impregnacji konsolidacji strukturalnej, zostanie ponowiony w pełnym zakresie tuż po usunięciu nawarstwień, oraz zabiegach odsolenia oraz odplamiania kamienia. W sposób szczególny zostanie potraktowana kwestia uzupełnień ubytków kamienia. Uzupełnienia zostaną przeprowadzone na obszarze ubytków, które znacząco wpływają na czytelności formy, treści jak i techniczną trwałość poszczególnych partii kapliczki. W miejscu ubytków kamienia proponuje się, aby zastosować barwione kity cementowo wapienne przy zastosowaniu fabrycznej mieszanki sztucznego kamienia. Uzupełnienia wymagające wzmocnienia zostaną zbrojone przez zastosowanie tzw. pajęczków, klamer z drutu nierdzewnego lub włókien polipropylenowych (zbrojenie rozproszone). W obrębie niewielkich uzupełnień dodatkowo zostaną zastosowanie środki poprawiające adhezję i elastyczność kitowań. Uzupełnienie/rekonstrukcja ewentualnej dekoracji kolorystycznej/pozłotniczej zależna jest od wyników rozpoznania konserwatorskiego. W ramach dalszej prewencji konserwatorskiej, powierzchnia kamienia zostanie poddana impregnacji hydrofobowej przy zastosowaniu fabrycznego preparatu krzemoorganicznego. Niezbędne korekty kolorystyczne proponuje się wykonać przy użyciu farb na bazie spoiwa krzemoorganicznego lub roztworu żywicy akrylowej (Paraloid B-72) oraz pigmentów wysokiej odporności na promieniowanie UV. Zaleca się wykonanie nowego stalowego ogrodzenia (zastępującego obecne) w formie uwzględniający zabytkowy charakter obiektu, przy zastosowaniu klasycznych technik kowalskich. Proponuje się ponadto, aby w analogii innych temu przedstawień, wykonać rekonstrukcję wieńca a gwiazd (przy zastosowaniu technik odlewniczych i pozłotniczych). Całość prac zostanie udokumentowana w formie opisowej i fotograficznej.

1.3.6. Kapliczka św. Jana Nepomucena w miejscowości Tłuczań z 1932 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 101. Działka nr 1155/12.

HISTORIA OBIEKTU

Kapliczkę wzniesiono w 1932 roku z prywatnej fundacji. Inicjatywa wzniesienia okazałego monumentu wiązała się bezpośrednio z głęboką wiarą lokalnej ludności jak również kultywowaniem ducha patriotyzmu. Na podstawie stanu zachowania wiadomo, że monument poddawano zabiegom remontowym. Działania naprawcze skoncentrowane były przede wszystkim na uzupełnieniu ubytków kamienia tudzież spoin związłą zaprawą cementową oraz wykonaniu obrzutki tynkarskiej/zacierek cementowych na znacznej części powierzchni kamiennej oprawy architektonicznej/detalu rzeźbiarskiego. W wybranych częściach powierzchnię zabytku pokryto, warstwą malarską.

TECHNIKA WYKONANIA

Zasadniczą formę kapliczki odkuto prawdopodobnie w kamieniu (piaskowiec). Pozostały detal wykonano z wapienia pińczowskiego. Poszczególne kamienne elementy spojone za pomocą zaprawy wapiennej

piaskowej, prawdopodobnie wybrane połączenia wzmocniono stalowymi kotwami. Kamień, z którego wykonano kapliczkę, cechuje bardzo dobra obrabialność i łupliwość. Zasadnicze bloki kamienia były prawdopodobnie paserowane na terenie kamieniołomu, jednak szczegółowe formowanie rzeźby przeprowadzono z pewnością w pracowni artysty/zakładu kamieniarskiego. Widoczne charakterystyczne wyłobienia na powierzchni kamienia dowodzą, że proces kształtowania odbywał się przy użyciu narzędzi metalowych. Powyższe dostrzegalne jest przede wszystkim w partiach, które w mniejszym stopniu były narażone na czynniki atmosferyczne oraz przekształcenia. Należy przypuszczać, że opracowanie powierzchni kamienia przebiegało również przy zastosowaniu gładzików kamieniarskich, w celu uzyskania gładkiej regularnej powierzchni. Obecna faza rozpoznania konserwatorskiego nie wyklucza pierwotnego zastosowania dekoracji malarskiej/pozłotniczej na obszarze detalu rzeźbiarskiego (obecne nawarstwienia wymagają szczegółowej identyfikacji). Cała konstrukcja kapliczki posadowiona na betonowym fundamentowaniu. Cokołowa część kapliczki otoczona stalowym kutym ogrodzeniem. Zadaszenie na konstrukcji stalowej z blaszanym poszyciem.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kapliczka usytuowana przy skrzyżowaniu ulic św. Floriana i Zagrodniki w centralnej części wsi. Posiada formę symetrycznego, wertykalnego pomnika zwieńczonego pełnoplastycznym przedstawieniem Świętego Jana Nepomucena. Oprawa architektoniczna o wyraźnie rozbudowanej plastyce utrzymana w duchu form neogotyckich. Zasadnicza część tronowa osadzona na trzystopniowym cokole. Centralnie płaskorzeźbione przedstawienie biblijne osadzone w płytkiej niszy o ostrołukowym zwieńczeniu. Posadowienie otoczone stalowym kutym ogrodzeniem. Przedstawienie figuralne zabezpieczone prostym owalnym stalowym zadaszeniem.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Kapliczka mocno przekształcona. Znaczna powierzchnia kamiennego detalu przesłonięta betonową obrzutką tynkarską (pierwsze stopnie cokołu) oraz warstwą przemalowania (dotyczy zasadniczej centralnej części oprawy architektonicznej). Przemalowanie obecne również w obrębie płaskorzeźbionego przedstawienia. Przemalowania, podobnie jak inne nawarstwienia deformują pierwotną estetykę zabytku (przesłaniają historyczną teksturę i kolorystykę). Szczególnie niebezpieczną powłoką wpływającą na stan techniczny i estetyczny kapliczki jest betonowa zacierka na cokołowej części oprawy architektonicznej (betonowe nawarstwienie ogranicza wymianę wilgotnościową kamienia doprowadza do intensyfikacji procesów niszczących m.in. do dezintegracji strukturalnej surowca skalnego). Elementy stalowe przemalowane. Widoczne odspojenia warstw malarskich oraz ogniska korozji metalu. Blaszane poszycie zadaszenia uszkodzone mechanicznie. Wgniecenie prawdopodobnie powstałe w skutek uderzenia spadającego konara drzewa. Podsumowując uszkodzenia kapliczki zakwalifikować należy do typowych, występujących przy obiektach kamiennych, narażonych w sposób szczególny na oddziaływanie czynników atmosferycznych oraz wtórnych, dokonanych w skutek nieprofesjonalnych renowacji. Obecne nawarstwienia uniemożliwiają szczegółowe określenie stopnia uszkodzeń substancji zabytku, tym samym niezbędne jest wnikliwe rozpoznanie zabytku przed zasadniczym rozpoczęciem prac.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Kapliczka, stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne. Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie pełnej konserwacji techniczno - estetycznej, w wyniku której zostanie przybliżony

oryginalny wygląd kapliczki, równocześnie z szeroko zakrojonymi działaniami naprawczymi skoncentrowanymi przede wszystkim na przywróceniu właściwości technicznych uszkodzonym elementom. Proponuje się zdemontowanie poszczególnych elementów kapliczki i przetransportowanie ich do pracowni konserwatorskiej. Przeprowadzenie prac w warunkach pracownianych pozwoli na efektywniejszy i bardziej wnikliwy przebieg poszczególnych zabiegów. Bezpośrednie prace na zabytku należy poprzedzić wnikliwą analizą nawarstwień. Dokonanie rozpoznania w postaci sąd, odkrywek tudzież badań laboratoryjnych, umożliwi precyzyjne ustalenie pierwotnego kształtu estetycznego i technologicznego zabytku. Niezbędnym w pierwszej fazie prac będzie przeprowadzenie dezynfekcji i zatrucia mikroflory poprzez m.in. działanie dwu etapowe środkiem biobójczym. Wybór metody lub kompozycji metod oczyszczania powierzchni kamienia z zabrudzeń oraz sztucznej patyny, proponuję się dokonać na podstawie wykonanych prób, z zastosowaniem metod: mechanicznych, chemicznych i fizycznych. Przed zasadniczym usunięciem nawarstwień, osłabioną lokalnie strukturę kamienia należy bezwzględnie wzmocnić specjalistycznymi preparatami na bazie estrów kwasu krzemowego. Zabieg impregnacji konsolidacji strukturalnej, zostanie ponowiony w pełnym zakresie tuż po usunięciu nawarstwień, oraz zabiegach odsolenia oraz odplamiania kamienia. W sposób szczególny zostanie potraktowana kwestia uzupełnień ubytków kamienia. Uzupełnienia zostaną przeprowadzone na obszarze ubytków, które znacząco wpływają na czytelności formy, treści jak i techniczną trwałość poszczególnych partii kapliczki. W miejscu ubytków kamienia proponuje się, aby zastosować barwione kity cementowo wapienne przy zastosowaniu fabrycznej mieszanki sztucznego kamienia (piaskowiec) oraz mieszanki indywidualnej przy uzupełnieniu ubytków wapienia pińczowskiego. Uzupełnienia wymagające wzmocnienia zostaną zbrojone przez zastosowanie tzw. pajęczków, klamer z drutu nierdzewnego lub włókien polipropylenowych (zbrojenie rozproszone). W obrębie niewielkich uzupełnień dodatkowo zostaną zastosowane środki poprawiające adhezję i elastyczność kitowań. Uzupełnienie/rekonstrukcja ewentualnej dekoracji kolorystycznej/pozłotniczej zależna jest od wyników rozpoznania konserwatorskiego. W ramach dalszej prewencji konserwatorskiej, całą strukturę kapliczki podda się impregnacji hydrofobowej przy zastosowaniu fabrycznego preparatu krzemooorganicznego. Niezbędne korekty kolorystyczne proponuje się wykonać przy użyciu farb na bazie spoiwa krzemooorganicznego lub roztworu żywicy akrylowej (Paraloid B-72) oraz pigmentów wysokiej odporności na promieniowanie UV. Elementy stalowe należy oczyścić z nawarstwień, efektów korozji i kolejno zabezpieczyć nową powłoką antykorozyjną i estetyczną. Przed ponownym osadzeniem poszczególnych elementów kapliczki należy zweryfikować stan techniczny posadowienia. Zależnie od zastanej sytuacji koniecznym jest wykonać niezbędne prace naprawcze lub wykonanie nowego fundamentowania. Należy bezwzględnie usunąć betonową wylewkę wokół cokołowej części kapliczki (pozbawioną walorów estetycznych). Na jej miejscu proponuje się wprowadzić kamienne brukowanie z wapienia jurajskiego (ciosy kamienne w układzie rustykalnym). Całość prac zostanie udokumentowana w formie opisowej i fotograficznej.

1.3.7. Kapliczka Św. Józefa w Marcyporębie z 1613 roku, wpisana do Gminnej Ewidencji Zabytków pod nr. 71. Działka nr 1433/1.

HISTORIA OBIEKTU

Kapliczkę wzniesiono z prywatnej fundacji Andrzeja Turka. Powstała prawdopodobnie w roku 1813. Inicjatywa wzniesienia okazałego monumentu wiązała się bezpośrednio z głęboką wiarą lokalnej ludności jak również kultywowaniem ducha patriotyzmu. Na podstawie stanu zachowania oraz inskrypcji

na tablicy epitafijnej wiadomo, że monument poddawano zabiegom remontowym. Ówczesne działania skoncentrowane były przede wszystkim na wykonaniu obrutki tynkarskiej masą betonową, niwelującej znaczące ubytki formy rzeźbiarskiej. Powołując się na treść tablicy epitafijnej inicjatywę tą należy przypisać Stefanowi i Marii Turek w roku 1938.

TECHNIKA WYKONANIA

Zasadniczą formę kapliczki odkuto w kamieniu (piaskowiec). Poszczególne kamienne elementy spojone za pomocą zaprawy wapienno piaskowej. Kamień, z którego wykonano kapliczkę, cechuje bardzo dobra obrabialność i łupliwość. Zasadnicze bloki kamienia były prawdopodobnie paserowane na terenie kamieniołomu, jednak szczegółowe formowanie rzeźby przeprowadzono z pewnością w pracowni artysty/zakładu kamieniarskiego. Widoczne charakterystyczne wyłobienia na powierzchni kamienia dowodzą, że proces kształtowania odbywał się przy użyciu narzędzi metalowych. Powyższe dostrzegalne jest przede wszystkim w partiach, które w mniejszym stopniu były narażone na czynniki atmosferyczne oraz przekształcenia. Należy przypuszczać, że opracowanie powierzchni kamienia przebiegało również przy zastosowaniu gładzików kamieniarskich, w celu uzyskania gładkiej regularnej powierzchni (w wybranych partiach zabytku). Cała konstrukcja kapliczki posadowiona prawdopodobnie na kamiennej ławie fundamentowej, (tzw. suchy mur). Tablica epitafijna, dodana do zabytku w latach trzydziestych ubiegłego wieku, wykonana z wapienia. Typografia formowana wgłębnie przy zastosowaniu klasycznego przekroju „V”. Zachowane pełnoplastyczne przedstawienie figuralne polichromowane.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kapliczka posiada formę symetrycznego, wertykalnego pomnika zwieńczonego pełnoplastycznym przedstawieniem świętego Józefa. Kompozycja oprawy architektonicznej złożona z dwustopniowego cokołu, prostej, prostopadłościenną część trzonowej oraz profilowanej głowicy, stanowiącej podstawę przedstawienia figuralnego. Proste w formie profilowanie wprowadzono również w centralnej części oprawy architektonicznej. Dominantą części frontalnej stanowi jasno barwna tablica epitafijna.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania kapliczki wymaga pilnych prac konserwatorskich o charakterze ratunkowym. Konstrukcja kapliczki wyraźnie odchyłona od pionu (groźba zawalenia) w skutek destabilizacji ławy fundamentowej oraz utraty właściwości technicznych zasadniczej bryły architektonicznej. Dezintegracja strukturalna kamienia występuje wespół z obszerną utratą substancji zabytku. Niemal cała powierzchnia kamienia przesłonięta betonową obrutką tynkarską, lokalnie wypełniającą wielkokubaturowe ubytki formy rzeźbiarskiej. Szczelna warstwa betonu silnie stymuluje procesy niszczenia kamienia – doprowadzając przede wszystkim do dezintegracji strukturalnej kamienia. Cała powierzchnia zabytku silnie zabrudzona. Szczególnie w przyziemiu występują skupiska mchów, glonów, mikroorganizmów. Istnieje prawdopodobieństwo obecności drobnoustrojów heterotroficznych, działających niszcząco na składniki budujące kamień, na skutek wytwarzania m.in. kwasowych produktów ubocznych. Brak izolacji poziomej doprowadza do wzrostu zawilgocenia kamienia a w konsekwencji do postępu procesów niszczenia. Kompozycja kapliczki pozbawiona zwieńczenia w postaci pełnoplastycznego przedstawienia figuralnego (rzeźbione przedstawienie świętego Józefa zdeponowane w sąsiadującym z kapliczką gospodarstwie). Lico tablicy epitafijnej uległo korozji powierzchniowej co doprowadziło do utraty głębi kolorystycznej kamienia, poleru oraz zaobleni formy rzeźbiarskiej. Podsumowując uszkodzenia kapliczki zakwalifikować należy do typowych, występujących przy obiektach kamiennych, narażonych w sposób

szczególny na oddziaływanie czynników atmosferycznych oraz wtórnych, dokonanych w skutek nieprofesjonalnych renowacji.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Kapliczka, stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne. Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie pełnej konserwacji techniczno - estetycznej, w wyniku której zostanie przybliżony oryginalny wygląd kapliczki. Z uwagi na niemal całkowitą utratę właściwości konstrukcyjnych poszczególnych elementów oprawy architektonicznej, proponuje się wykonać pełną rekonstrukcję zasadniczej bryły kapliczki (dotyczy oprawy architektonicznej). Rekonstrukcję należy wykonać w tożsamym materiale (piaskowiec karpacki) charakteryzującym się optymalnymi właściwościami technicznymi i estetycznymi (kolorystyka). Ze względu na zabytkowy charakter obiektu, licowa część poszczególnych bloków kamiennych winny zostać poddana obróbce kamieniarskiej (zgodnie z pierwotnie zastosowaną techniką i formą). Bezwzględnie należy zachować pełnoplastyczne przedstawienie figuralne oraz tablicę epitafijną, stanowiące główną historyczną treść zabytku. Elementy te należy poddać kompleksowym zabiegom konserwatorskim w zakresie umożliwiającym maksymalną ochronę substancji i autentyzmu zabytku. Należy wykonać nowe fundamentowanie kapliczki z betonu zbrojonego w miejscu umożliwiającym bezpieczne i właściwe wyeksponowanie pomnika. Proponuje się tym samym dokonać relokacji kapliczki w obrębie obecnego usytuowania. Całość prac zostanie udokumentowana w formie opisowej i fotograficznej.

1.4. Określenia podstawowe

Ilekoć w ST jest mowa o:

1.4.1. obiekcie budowlanym – należy przez to rozumieć:

- a) budynek wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi,
- b) budowlę stanowiącą całość techniczno-użytkową wraz z instalacjami i urządzeniami,
- c) obiekt małej architektury;

1.4.2. budynku – należy przez to rozumieć taki obiekt budowlany, który jest trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz posiada fundamenty i dach.

1.4.3. budynku mieszkalnym jednorodzinnym – należy przez to rozumieć budynek wolno stojący albo budynek o zabudowie bliźniaczej, szeregowej lub grupowej, służący zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, stanowiący konstrukcyjnie samodzielną całość, w którym dopuszcza się wydzielenie nie więcej niż dwóch lokali mieszkalnych albo jednego lokalu mieszkalnego i lokalu użytkowego o powierzchni całkowitej nieprzekraczającej 30% powierzchni całkowitej budynku.

1.4.4. budowli – należy przez to rozumieć każdy obiekt budowlany nie będący budynkiem lub obiektem małej architektury, jak: lotniska, drogi, linie kolejowe, mosty, estakady, tunele, sieci techniczne, wolno stojące maszty antenowe, wolno stojące trwale związane z gruntem urządzenia reklamowe, budowle ziemne, obronne (fortyfikacje), ochronne, hydrotechniczne, zbiorniki, wolno stojące instalacje przemysłowe lub urządzenia techniczne, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów, stacje uzdatniania wody, konstrukcje oporowe, nadziemne i podziemne przejścia dla pieszych, sieci uzbrojenia terenu, budowle sportowe, cmentarze, pomniki, a także części budowlane urządzeń technicznych (kotłów, pieców przemysłowych i innych urządzeń) oraz fundamenty pod maszyny i urządzenia, jako odrębne pod względem technicznym części przedmiotów składających się na całość użytkową.

1.4.5. obiekcie małej architektury – należy przez to rozumieć niewielkie obiekty, a w szczególności:

- a) kultu religijnego, jak: kapliczki, krzyże przydrożne, figury,
- b) posągi, wodotryski i inne obiekty architektury ogrodowej,
- c) użytkowe służące rekreacji codziennej i utrzymaniu porządku, jak: piaskownice, huśtawki, drabinki, śmietniki.

1.4.6. tymczasowym obiekcie budowlanym – należy przez to rozumieć obiekt budowlany przeznaczony do czasowego użytkowania w okresie krótszym od jego trwałości technicznej, przewidziany do przeniesienia w inne miejsce lub rozbiórki, a także obiekt budowlany nie połączony trwale z gruntem, jak: strzelnice, kioski uliczne, pawilony sprzedaży ulicznej i wystawowe, przekrycia namiotowe i powłoki pneumatyczne, urządzenia rozrywkowe, barakowozy, obiekty kontenerowe.

1.4.7. budowie – należy przez to rozumieć wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowę, rozbudowę, nadbudowę obiektu budowlanego.

1.4.8. robotach budowlanych – należy przez to rozumieć budowę, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego.

1.4.9. remoncie – należy przez to rozumieć wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, a nie stanowiących bieżącej konserwacji.

1.4.10. urządzeniach budowlanych – należy przez to rozumieć urządzenia techniczne związane z obiektem budowlanym zapewniające możliwość użytkowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem, jak przyłącza i urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także przejazdy, ogrodzenia, place postojowe i place pod śmietniki.

1.4.11. terenie budowy – należy przez to rozumieć przestrzeń, w której prowadzone są roboty budowlane wraz z przestrzenią zajmowaną przez urządzenia zaplecza budowy.

1.4.12. prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane – należy przez to rozumieć tytuł prawny wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego, przewidującego uprawnienia do wykonywania robót budowlanych.

1.4.13. pozwoleniu na budowę – należy przez to rozumieć decyzję administracyjną zezwalającą na rozpoczęcie i prowadzenie budowy lub wykonywanie robót budowlanych innych niż budowa obiektu budowlanego.

1.4.14. dokumentacji budowy – należy przez to rozumieć pozwolenie na budowę wraz z załączonym projektem budowlanym, dziennik budowy, protokoły odbiorów częściowych i końcowych, w miarę potrzeby, rysunki i opisy służące realizacji obiektu, operaty geodezyjne i książkę obmiarów, a w przypadku realizacji obiektów metodą montażu – także dziennik montażu.

1.4.15. dokumentacji powykonawczej – należy przez to rozumieć dokumentację budowy z naniesionymi zmianami dokonanymi w toku wykonywania robót oraz geodezyjnymi pomiarami powykonawczymi.

1.4.16. terenie zamkniętym – należy przez to rozumieć teren zamknięty, o którym mowa w przepisach prawa geodezyjnego i kartograficznego:

- a) obronności lub bezpieczeństwa państwa, będący w dyspozycji jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministrowi Spraw Zagranicznych,
- b) bezpośredniego wydobywania kopaliny ze złoża, będący w dyspozycji zakładu górniczego.

- 1.4.17. aprobachie technicznej – należy przez to rozumieć pozytywną ocenę techniczną wyrobu, stwierdzającą jego przydatność do stosowania w budownictwie.
- 1.4.18. właściwym organie – należy przez to rozumieć organ nadzoru architektoniczno-budowlanego lub organ specjalistycznego nadzoru budowlanego, stosownie do ich właściwości określonych w rozdziale 8.
- 1.4.19. wyrobie budowlanym – należy przez to rozumieć wyrób w rozumieniu przepisów o ocenie zgodności, wytworzony w celu wbudowania, wmontowania, zainstalowania lub zastosowania w sposób trwały w obiekcie budowlanym, wprowadzany do obrotu jako wyrób pojedynczy lub jako zestaw wyborów do stosowania we wzajemnym połączeniu stanowiącym integralną całość użytkową.
- 1.4.20. organie samorządu zawodowego – należy przez to rozumieć organy określone w ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz. U. z 2001 r. Nr 5, poz. 42 z późn. zm.).
- 1.4.21. obszarze oddziaływania obiektu – należy przez to rozumieć teren wyznaczony w otoczeniu budowlanym na podstawie przepisów odrębnych, wprowadzających związane z tym obiektem ograniczenia w zagospodarowaniu tego terenu.
- 1.4.22. opłacie – należy przez to rozumieć kwotę należności wnoszoną przez zobowiązanego za określone ustawą obowiązkowe kontrole dokonywane przez właściwy organ.
- 1.4.23. drodze tymczasowej (montażowej) – należy przez to rozumieć drogę specjalnie przygotowaną, przeznaczoną do ruchu pojazdów obsługujących roboty budowlane na czas ich wykonywania, przewidzianą do usunięcia po ich zakończeniu.
- 1.4.24. dzienniku budowy – należy przez to rozumieć dziennik wydany przez właściwy organ zgodnie z obowiązującymi przepisami, stanowiący urzędowy dokument przebiegu robót budowlanych oraz zdarzeń i okoliczności zachodzących w czasie wykonywania robót.
- 1.4.25. kierownik budowy – osoba wyznaczona przez Wykonawcę robót, upoważniona do kierowania robotami i do występowania w jego imieniu w sprawach realizacji kontraktu, ponosząca ustawową odpowiedzialność za prowadzoną budowę.
- 1.4.26. rejestrze obmiarów – należy przez to rozumieć – akceptowaną przez Inspektora nadzoru książkę z ponumerowanymi stronami, służącą do wpisywania przez Wykonawcę obmiaru dokonanych robót w formie wyliczeń, szkiców i ewentualnie dodatkowych załączników. Wpisy w rejestrze obmiarów podlegają potwierdzeniu przez Inspektora nadzoru budowlanego.
- 1.4.27. laboratorium – należy przez to rozumieć laboratorium jednostki naukowej, zamawiającego, wykonawcy lub inne laboratorium badawcze zaakceptowane przez Zamawiającego, niezbędne do przeprowadzania niezbędnych badań i prób związanych z oceną jakości stosowanych wyrobów budowlanych oraz rodzajów prowadzonych robót.
- 1.4.28. materiałach – należy przez to rozumieć wszelkie materiały naturalne i wytwarzane jak również różne tworzywa i wyroby niezbędne do wykonania robót, zgodnie z dokumentacją projektową i specyfikacjami technicznymi zaakceptowane przez Inspektora nadzoru.
- 1.4.29. odpowiedniej zgodności – należy przez to rozumieć zgodność wykonanych robót dopuszczalnymi tolerancjami, a jeśli granice tolerancji nie zostały określone – z przeciętnymi tolerancjami przyjmowanymi zwyczajowo dla danego rodzaju robót budowlanych.
- 1.4.30. poleceniu Inspektora nadzoru – należy przez to rozumieć wszelkie polecenia przekazane Wykonawcy przez Inspektora nadzoru w formie pisemnej dotyczące sposobu realizacji robót lub innych spraw związanych z prowadzeniem budowy.

- 1.4.31. projektancie – należy przez to rozumieć uprawnioną osobę prawną lub fizyczną będącą autorem dokumentacji projektowej.
- 1.4.32. rekultywacji – należy przez to rozumieć roboty mające na celu uporządkowanie i przywrócenie pierwotnych funkcji terenu naruszonego w czasie realizacji budowy lub robót budowlanych.
- 1.4.33. części obiektu lub etapie wykonania – należy przez to rozumieć część obiektu budowlanego zdolną do spełniania przewidywanych funkcji techniczno-użytkowych i możliwą do odebrania i przekazania do eksploatacji.
- 1.4.34. ustaleniach technicznych – należy przez to rozumieć ustalenia podane w normach, aprobatkach technicznych i szczegółowych specyfikacjach technicznych.
- 1.4.35. grupach, klasach, kategoriach robót – należy przez to rozumieć grupy, klasy, kategorie określone w rozporządzeniu nr 2195/2002 z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawie Wspólnego Słownika Zamówień (Dz. Urz. L 340 z 16.12.2002 r., z późn. zm.).
- 1.4.36. inspektorze nadzoru inwestorskiego – osoba posiadająca odpowiednie wykształcenie techniczne i praktykę zawodową oraz uprawnienia budowlane, wykonująca samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, której inwestor powierza nadzór nad budową obiektu budowlanego. Reprezentuje on interesy inwestora na budowie i wykonuje bieżącą kontrolę jakości i ilości wykonanych robót, bierze udział w sprawdzianach i odbiorach robót zakrywanych i zanikających, badaniu i odbiorze instalacji oraz urządzeń technicznych, jak również przy odbiorze gotowego obiektu.
- 1.4.37. instrukcji technicznej obsługi (eksploatacji) – opracowana przez projektanta lub dostawcę urządzeń technicznych i maszyn, określająca rodzaje i kolejność lub współzależność czynności obsługi, przeglądów i zabiegów konserwacyjnych, warunkujących ich efektywne i bezpieczne użytkowanie. Instrukcja techniczna obsługi (eksploatacji) jest również składnikiem dokumentacji powykonawczej obiektu budowlanego.
- 1.4.38. istotnych wymaganiach – oznaczają wymagania dotyczące bezpieczeństwa, zdrowia i pewnych innych aspektów interesu wspólnego, jakie mają spełniać roboty budowlane.
- 1.3.39. normach europejskich – oznaczają normy przyjęte przez Europejski Komitet Standaryzacji (CEN) oraz Europejski Komitet Standaryzacji elektrotechnicznej (CENELEC) jako „standarty europejskie (EN)” lub „dokumenty harmonizacyjne (HD)”, zgodnie z ogólnymi zasadami działania tych organizacji.
- 1.4.40. przedmiarze robót – to zestawienie przewidzianych do wykonania robót podstawowych w kolejności technologicznej ich wykonania, ze szczegółowym opisem lub wskazaniem podstaw ustalających szczegółowy opis, oraz wskazanie szczegółowych specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych, z wyliczeniem i zestawieniem ilości jednostek przedmiarowych robót podstawowych.
- 1.4.41. robocie podstawowej – minimalny zakres prac, które po wykonaniu są możliwe do odebrania pod względem ilości i wymogów jakościowych oraz uwzględniają przyjęty stopień scalenia robót.
- 1.4.42. Wspólnym Słowniku Zamówień – jest systemem klasyfikacji produktów, usług i robót budowlanych, stworzonych na potrzeby zamówień publicznych. Składa się ze słownika głównego oraz słownika uzupełniającego. Obowiązuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Zgodnie z postanowieniami rozporządzenia 2151/2003, stosowanie kodów CPV do określania przedmiotu zamówienia przez zamawiających z ówczesnych Państw Członkowskich UE stało się obowiązkowe z dniem 20 grudnia 2003 r. Polskie Prawo zamówień publicznych przewidywało obowiązek stosowania klasyfikacji CPV począwszy od dnia akcesji Polski do UE, tzn. od 1 maja 2004 r.

1.4.43. Zarządzającym realizacją umowy – jest to osoba prawna lub fizyczna określona w istotnych postanowieniach umowy, zwana dalej zarządzającym, wyznaczona przez zamawiającego, upoważniona do nadzorowania realizacji robót i administrowania umową w zakresie określonym w udzielonym pełnomocnictwie (zarządzający realizacją nie jest obecnie prawnie określony w przepisach).

1.5. Ogólne wymagania dotyczące robót

Wykonawca robót jest odpowiedzialny za jakość ich wykonania oraz za ich zgodność z dokumentacją projektową – programami prac konserwatorskich, SST i poleceniami Inspektora nadzoru.

1.5.1. Przekazanie terenu budowy

Zamawiający, w terminie określonym w dokumentach umowy przekaże Wykonawcy teren budowy wraz ze wszystkimi wymaganymi uzgodnieniami prawnymi i administracyjnymi, poda lokalizację i współrzędne punktów głównych obiektu oraz reperów, przekaże dziennik budowy (jeśli dotyczy) oraz dwa egzemplarze dokumentacji projektowej i dwa komplety SST.

Na Wykonawcy spoczywa odpowiedzialność za ochronę przekazanych mu punktów pomiarowych do chwili odbioru końcowego robót. Uszkodzone lub zniszczone punkty pomiarowe Wykonawca odtworzy i utrwali na własny koszt.

1.5.2. Dokumentacja projektowa

Przekazana dokumentacja projektowa ma zawierać opis, część graficzną, obliczenia i dokumenty, zgodne z wykazem podanym w szczegółowych warunkach umowy, uwzględniającym podział na dokumentację projektową:

- dostarczoną przez Zamawiającego,
- sporządzoną przez Wykonawcę.

1.5.3. Zgodność robót z dokumentacją projektową i SST

Dokumentacja projektowa, SST oraz dodatkowe dokumenty przekazane Wykonawcy przez Inspektora nadzoru stanowią załączniki do umowy, a wymagania wyszczególnione w choćby jednym z nich są obowiązujące dla Wykonawcy tak, jakby zawarte były w całej dokumentacji. W przypadku rozbieżności w ustaleniach poszczególnych dokumentów obowiązuje kolejność ich ważności wymieniona w „Ogólnych warunkach umowy”. Wykonawca nie może wykorzystywać błędów lub opuszczeń w dokumentach kontraktowych, a o ich wykryciu winien natychmiast powiadomić Inspektora nadzoru, który dokona odpowiednich zmian i poprawek. W przypadku stwierdzenia ewentualnych rozbieżności podane na rysunku wielkości liczbowe wymiarów są ważniejsze od odczytu ze skali rysunków. Wszystkie wykonane roboty i dostarczone materiały mają być zgodne z dokumentacją projektową i SST. Wielkości określone w dokumentacji projektowej i w SST będą uważane za wartości docelowe, od których dopuszczalne są odchylenia w ramach określonego przedziału tolerancji. Cechy materiałów i elementów budowli muszą być jednorodne i wykazywać zgodność z określonymi wymaganiami, a rozrzuty tych cech nie mogą przekraczać dopuszczalnego przedziału tolerancji. W przypadku, gdy dostarczane materiały lub wykonane roboty nie będą zgodne z dokumentacją projektową lub SST i mają wpływ na niezadowalającą jakość elementu budowli, to takie materiały zostaną zastąpione innymi, a elementy budowli rozebrane i wykonane ponownie na koszt wykonawcy.

1.5.4. Zabezpieczenie terenu budowy

Wykonawca jest zobowiązany do zabezpieczenia terenu budowy w okresie trwania realizacji kontraktu aż do zakończenia i odbioru ostatecznego robót. Wykonawca dostarczy, zainstaluje i będzie utrzymywać

tymczasowe urządzenia zabezpieczające, w tym: ogrodzenia, poręcze, oświetlenie, sygnały i znaki ostrzegawcze, dozorców, wszelkie inne środki niezbędne do ochrony robót, wygody społeczności i innych. Koszt zabezpieczenia terenu budowy nie podlega odrębnej zapłacie i przyjmuje się, że jest włączony w cenę umowną.

1.5.5. Ochrona środowiska w czasie wykonywania robót

Wykonawca ma obowiązek znać i stosować w czasie prowadzenia robót wszelkie przepisy dotyczące ochrony środowiska naturalnego.

W okresie trwania budowy i wykonywania robót wykończeniowych Wykonawca będzie:

- a) utrzymywać teren budowy i wykopy w stanie bez wody stojącej,
- b) podejmować wszelkie konieczne kroki mające na celu stosowanie się do przepisów i norm dotyczących ochrony środowiska na terenie i wokół terenu budowy oraz będzie unikać uszkodzeń lub uciążliwości dla osób lub własności społecznej, a wynikających ze skażenia, hałasu lub innych przyczyn powstałych w następstwie jego sposobu działania.

Stosując się do tych wymagań, Wykonawca będzie miał szczególny wzgląd na:

- 1) lokalizację baz, warsztatów, magazynów, składowisk, ukopów i dróg dojazdowych,
- 2) środki ostrożności i zabezpieczenia przed:
 - a) zanieczyszczeniem zbiorników i cieków wodnych pyłami lub substancjami toksycznymi,
 - b) zanieczyszczeniem powietrza pyłami i gazami,
 - c) możliwością powstania pożaru.

1.5.6. Ochrona przeciwpożarowa

Wykonawca będzie przestrzegać przepisy ochrony przeciwpożarowej.

Wykonawca będzie utrzymywać sprawny sprzęt przeciwpożarowy, wymagany odpowiednimi przepisami, na terenie baz produkcyjnych, w pomieszczeniach biurowych, mieszkalnych i magazynowych oraz w maszynach i pojazdach.

Materiały łatwopalne będą składowane w sposób zgodny z odpowiednimi przepisami i zabezpieczone przed dostępem osób trzecich.

Wykonawca będzie odpowiedzialny za wszelkie straty spowodowane pożarem wywołanym jako rezultat realizacji robót albo przez personel wykonawcy.

1.5.7. Ochrona własności publicznej i prywatnej

Wykonawca odpowiada za ochronę instalacji i urządzeń zlokalizowanych na powierzchni terenu i pod jego poziomem, takie jak rurociągi, kable itp. Wykonawca zapewni właściwe oznaczenie i zabezpieczenie przed uszkodzeniem tych instalacji i urządzeń w czasie trwania budowy.

O fakcie przypadkowego uszkodzenia tych instalacji Wykonawca bezzwłocznie powiadomi Inspektora nadzoru i zainteresowanych użytkowników oraz będzie z nimi współpracował, dostarczając wszelkiej pomocy potrzebnej przy dokonywaniu napraw. Wykonawca będzie odpowiadać za wszelkie spowodowane przez jego działania uszkodzenia instalacji na powierzchni ziemi i urządzeń podziemnych wykazanych w dokumentach dostarczonych mu przez Zamawiającego.

1.5.8. Ograniczenie obciążeń osi pojazdów

Wykonawca stosować się będzie do ustawowych ograniczeń obciążenia na oś przy transporcie gruntu, materiałów i wyposażenia na i z terenu robót. Uzyska on wszelkie niezbędne zezwolenia od władz co do przewozu nietypowych wagowo ładunków i w sposób ciągły będzie o każdym takim przewozie powiadamiał Inspektora nadzoru. Pojazdy i ładunki powodujące nadmierne obciążenie osiowe nie będą

dopuszczone na świeżo ukończony fragment budowy w obrębie terenu budowy i wykonawca będzie odpowiadał za naprawę wszelkich robót w ten sposób uszkodzonych, zgodnie z poleceniami Inspektora nadzoru.

1.5.9. Bezpieczeństwo i higiena pracy

Podczas realizacji robót wykonawca będzie przestrzegać przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

W szczególności wykonawca ma obowiązek zadbać, aby personel nie wykonywał pracy w warunkach niebezpiecznych, szkodliwych dla zdrowia oraz nie spełniających odpowiednich wymagań sanitarnych.

Wykonawca zapewni i będzie utrzymywał wszelkie urządzenia zabezpieczające, socjalne oraz sprzęt i odpowiednią odzież dla ochrony życia i zdrowia osób zatrudnionych na budowie.

Uznaje się, że wszelkie koszty związane z wypełnieniem wymagań określonych powyżej nie podlegają odrębnej zapłacie i są uwzględnione w cenie umownej.

1.5.10. Ochrona i utrzymanie robót

Wykonawca będzie odpowiedzialny za ochronę robót i za wszelkie materiały i urządzenia używane do robót od daty rozpoczęcia do daty odbioru ostatecznego.

1.5.11. Stosowanie się do prawa i innych przepisów

Wykonawca zobowiązany jest znać wszelkie przepisy wydane przez organy administracji państwowej i samorządowej, które są w jakikolwiek sposób związane z robotami i będzie w pełni odpowiedzialny za przestrzeganie tych praw, przepisów i wytycznych podczas prowadzenia robót. Np. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz. U. z dn. 19.03.2003 r. Nr 47, poz. 401) oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 169 poz. 1650).

Wykonawca będzie przestrzegać praw patentowych i będzie w pełni odpowiedzialny za wypełnienie wszelkich wymagań prawnych odnośnie wykorzystania opatentowanych urządzeń lub metod i w sposób ciągły będzie informować Inspektora nadzoru o swoich działaniach, przedstawiając kopie zezwoleń i inne odnośne dokumenty.

1.5.12 Plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia

Wykonawca powinien wykonać Plan Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia (BIOZ). Plan ten powinien zostać sporządzony zgodnie z odpowiednim Rozporządzeniem i zawierać takie informacje jak:

- a) stosowanie i dostępność środków pierwszej pomocy,
- b) stosowanie i dostępność środków ochrony osobistej,
- c) plan działania w przypadku nagłych wypadków,
- d) plan działania w związku z organizacją ruchu,
- e) działania przeciwpożarowe,
- f) działania podjęte w celu przestrzegania przepisów BHP,
- g) zabezpieczenie Terenu Budowy i utrzymywanie porządku,
- h) działania w zakresie magazynowania materiałów, itp. i ich ochrony przed warunkami atmosferycznymi,
- i) inne działania gwarantujące bezpieczeństwo Robót.

2. MATERIAŁY

Wszelkie propozycje stosowania rozwiązań technicznych lub materiałowych, różnych od zawartych w projekcie muszą być wyraźnie opisane i zaakceptowane. Oferent, który nie dopełnił tego warunku musi liczyć się z obowiązkiem wykonania robót tak jak ilustrują je rysunki i opisy.

Wykonawca odpowiada za właściwy, zgodny z Projektem Wykonawczym, wybór materiałów, wymiarów, grubości, typów, położenia elementów łączących oraz sposobów wykończenia, oraz zagwarantuje, że będą one użyte w sposób przewidziany przez producenta.

Wykonawca zapewni uzyskanie opisanego w Projekcie, wizualnego efektu wykonywanych Robót Budowlanych. Ostateczne wykończenie powierzchni materiałów, winno pozostać niezmienione pod względem wizualnym przez cały okres trwałości wykonanych elementów, zarówno pod względem koloru, jak i faktury.

Wszelkie stosowane materiały, rozwiązania muszą spełniać wymagania określone obowiązującymi przepisami i powinny posiadać wymagane certyfikaty, świadectwa dopuszczenia. W wypadku stosowania materiałów niespełniających tych kryteriów, Wykonawca jest zobowiązany uzyskać świadectwo jednorazowego dopuszczenia materiału, rozwiązania w odniesieniu do tej inwestycji. Uzyskanie odpowiednich atestów i dopuszczeń leży w zakresie obowiązków Wykonawcy.

Wykonawca zobowiązany do przedstawienia dla wszystkich materiałów i wyrobów atestów, aprobat technicznych, certyfikatów i próbek w terminie przynajmniej 14 dni przed zamierzonym wbudowaniem danego materiału lub wyrobu.

W przypadku, jeśli produkt, wskazany przez biuro projektów jako marka referencyjna nie posiada atestów, Wykonawca powiadomi o tym nadzór budowy i nadzór autorski. Zabrania się dokonywania niezgodzonych zmian stosowanych materiałów i wyrobów. Wszelkie zmiany materiałowe muszą być uzgodnione pisemnie z nadzorem autorskim. Zamiana materiałów lub wyrobów opisanych jako 'marka referencyjna' na równoważne podlega każdorazowo uzgodnieniu. Wykonawca, dokonujący takiej zmiany bez uzgodnienia z biurem projektów musi liczyć się z koniecznością rozbiórek lub demontażu. Koordynacja związana ze zmianą marki referencyjnej obciąża Wykonawcę. Wykonawca odpowiada za ostateczny wybór materiałów, wymiarów, grubości, typów, szczegółów mocowania i związanych z tym prac tak, aby były one zgodne z wyspecyfikowanymi standardami.

Wykonawca zapewni pisemne gwarancje dla wszystkich materiałów i systemów, jakie zostaną użyte w wykonywanych Robotach Budowlanych.

Przedwczesne pogorszenia się stanu poszczególnych elementów jest nieakceptowane. Materiały użyte do budowy powinny odpowiadać trwałości projektowej i użytkowej.

2.1. Źródła uzyskania materiałów do elementów konstrukcyjnych

Przy wykonywaniu Robót Budowlanych należy, stosować wyroby budowlane, które zostały dopuszczone do obrotu i powszechnego lub jednostkowego stosowania w budownictwie.

Wyroby dopuszczonymi do obrotu i powszechnego stosowania w budownictwie są wyroby właściwie oznaczone, zgodnie z Ustawą wymienioną w pkt. 10.2:

a) Oznaczone znakiem CE (zgodnie z Dyrektywą 89/106/EWG), dla których zgodnie z odrębnymi przepisami dokonano oceny zgodności ze zharmonizowaną normą europejską wprowadzoną do zbioru Polskich Norm (PN-hEN), z europejską aprobatą techniczną (EAT) lub krajową specyfikacją techniczną państwa członkowskiego UE uznaną przez Komisję Europejską za zgodną z wymaganiami podstawowymi, znajdujące się w określonym przez Komisję Europejską wykazie wyrobów mających niewielkie znaczenie

dla zdrowia i bezpieczeństwa, dla których producent wydał Deklarację Zgodności z uznanymi regułami sztuki budowlanej (bez znaku CE).

Dokumentem potwierdzającym zgodność wyrobu z europejskimi normami i aprobatami, a więc upoważniającym do znaku CE, jest Deklaracja Zgodności, wystawiona przez producenta po dokonaniu odpowiedniej procedury oceniającej. Wyrób budowlany ze znakiem CE może być od 1 maja 2004 r. swobodnie wprowadzany na rynek Polski i innych krajów członkowskich Unii Europejskiej, zgodnie z Rozporządzeniem wymienionym w pkt. 10.2.

b) Wyroby budowlane dla których wydano Certyfikat Zgodności na znak bezpieczeństwa, wykazujący, że zapewniono zgodność z kryteriami technicznymi określonymi na podstawie Polskich Norm, aprobat technicznych oraz właściwych przepisów i dokumentów technicznych - w odniesieniu do wyrobów podlegających tej certyfikacji.

Certyfikaty Zgodności na znak bezpieczeństwa B są dokumentami wskazującymi, że wyrób spełnia wymagania dotyczące bezpieczeństwa, ustalone w Polskich Normach, zawarte w aprobatkach technicznych oraz właściwych przepisach i dokumentach technicznych. Certyfikat B jest wydawany przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji lub jednostki akredytowane zgodnie z Rozporządzeniem wymienionym w pkt. 10.2.

2.2. Jakość stosowanych materiałów

Za jakość stosowanych materiałów i wykonywanych Robót oraz ich zgodność z Dokumentacją Projektową i wymaganiami ST odpowiedzialny jest Wykonawca Robót. Wszystkie atesty, świadectwa, dokumenty laboratoryjne itp. powinny być gromadzone na bieżąco w miarę postępu Robót i być zawsze dostępne do wglądu dla Inspektora Nadzoru.

Inspektor Nadzoru może dopuścić do użycia materiały posiadające:

- Certyfikat Zgodności na znak bezpieczeństwa B wykazujący, że zapewniono zgodność z kryteriami technicznymi określonymi na podstawie Polskich Norm, Aprobat Technicznych oraz właściwych przepisów i dokumentów technicznych, Deklaracje Zgodności lub Certyfikat Zgodności:
- z Polską Normą,
- z Aprobata Techniczną, w przypadku wyrobów, dla których nie ustanowiono Polskiej Normy.
- oznaczenie znakiem CE.

W przypadku materiałów, dla których w/w dokumenty są wymagane przez ST, każda partia dostarczona do Robót będzie posiadać te dokumenty, określające w sposób jednoznaczny jej cechy. Produkty przemysłowe będą posiadać w/w dokumenty wydane przez producenta, poparte w razie potrzeby wynikami wykonanych przez niego badań. Wszystkie koszty związane z organizowaniem i prowadzeniem badań materiałów ponosi Wykonawca.

2.3. Pozyskiwanie masowych materiałów pochodzenia miejscowego

Wykonawca odpowiada za uzyskanie pozwoleń od właścicieli i odnośnych władz na pozyskanie materiałów z jakichkolwiek źródeł miejscowych, włączając w to źródła wskazane przez Zamawiającego i jest zobowiązany dostarczyć Inspektorowi nadzoru wymagane dokumenty przed rozpoczęciem eksploatacji złożeń.

Wykonawca przedstawi dokumentację zawierającą raporty z badań terenowych i laboratoryjnych oraz proponowaną przez siebie metodę wydobywania i selekcji do zatwierdzenia Inspektorowi nadzoru.

Wykonawca ponosi odpowiedzialność za spełnienie wymagań ilościowych i jakościowych materiałów z jakiegokolwiek źródła.

Wykonawca poniesie wszystkie koszty, a w tym: opłaty, wynagrodzenia i jakiegokolwiek inne koszty związane z dostarczeniem materiałów do robót, Humus i nadkład czasowo zdjęte z terenu wykopów, ukopów i miejsc pozyskania piasku i żwiru będą formowane w hałdy i wykorzystywane przy zasypce i rekultywacji terenu po ukończeniu robót.

Wszystkie odpowiednie materiały pozyskane z wykopów na terenie budowy lub z innych miejsc wskazanych w dokumentach umowy będą wykorzystane do robót lub odwiezione na odkład odpowiednio do wymagań umowy lub wskazań Inspektora nadzoru.

Eksploracja źródeł materiałów będzie zgodna z wszelkimi regulacjami prawnymi obowiązującymi na danym obszarze.

2.3. Materiały nie odpowiadające wymaganiom jakościowym

Materiały nie odpowiadające wymaganiom jakościowym zostaną przez Wykonawcę wywiezione z terenu budowy, bądź złożone w miejscu wskazanym przez Inspektora nadzoru.

Każdy rodzaj robót, w którym znajdują się nie zbadane i nie zaakceptowane materiały, Wykonawca wykonuje na własne ryzyko, licząc się z jego nieprzyjęciem i niezapłaceniem

2.4 Przechowywanie i składowanie materiałów

Wykonawca zapewni, aby tymczasowo składowane materiały, do czasu gdy będą one potrzebne do robót, były zabezpieczone przed zanieczyszczeniem, zachowały swoją jakość i właściwość do robót i były dostępne do kontroli przez Inspektora nadzoru.

Miejsca czasowego składowania materiałów będą zlokalizowane w obrębie terenu budowy w miejscach uzgodnionych z Inspektorem nadzoru.

2.5. Wariantowe stosowanie materiałów

Jeśli dokumentacja projektowa lub SST przewidują możliwość zastosowania różnych rodzajów materiałów do wykonywania poszczególnych elementów robót Wykonawca powiadomi Inspektora nadzoru o zamiarze zastosowania konkretnego rodzaju materiału. Wybrany i zaakceptowany rodzaj materiału nie może być później zamieniany bez zgody Inspektora nadzoru.

3. SPRZĘT

Wykonawca jest zobowiązany do używania jedynie takiego sprzętu, który nie spowoduje niekorzystnego wpływu na jakość wykonywanych robót. Sprzęt używany do robót powinien być zgodny z ofertą Wykonawcy i powinien odpowiadać pod względem typów i ilości wskazaniom zawartym w SST, programie zapewnienia jakości lub projekcie organizacji robót, zaakceptowanym przez Inspektora nadzoru.

Liczba i wydajność sprzętu będzie gwarantować przeprowadzenie robót, zgodnie z zasadami określonymi w dokumentacji projektowej, SST i wskazaniach Inspektora nadzoru w terminie przewidzianym umową.

Sprzęt będący własnością Wykonawcy lub wynajęty do wykonania robót ma być utrzymywany w dobrym stanie i gotowości do pracy. Będzie spełniał normy ochrony środowiska i przepisy dotyczące jego użytkowania.

Wykonawca dostarczy Inspektorowi nadzoru kopie dokumentów potwierdzających dopuszczenie sprzętu do użytkowania, tam gdzie jest to wymagane przepisami.

Jeżeli dokumentacja projektowa lub SST przewidują możliwość wariantowego użycia sprzętu przy wykonywanych robotach, wykonawca powiadomi Inspektora nadzoru o swoim zamiarze wyboru i uzyska

jego akceptację przed użyciem sprzętu. Wybrany sprzęt, po akceptacji Inspektora nadzoru, nie może być później zmieniany bez jego zgody.

4. TRANSPORT

4.1. Ogólne wymagania dotyczące transportu

Wykonawca jest zobowiązany do stosowania jedynie takich środków transportu, które nie wpłyną niekorzystnie na jakość wykonywanych robót i właściwości przewożonych materiałów.

Liczba środków transportu będzie zapewniać prowadzenie robót zgodnie z zasadami określonymi w dokumentacji projektowej, SST i wskazaniach Inspektora nadzoru w terminie przewidzianym w umowie.

4.2. Wymagania dotyczące przewozu po drogach publicznych

Przy ruchu na drogach publicznych pojazdy będą spełniać wymagania dotyczące przepisów ruchu drogowego w odniesieniu do dopuszczalnych obciążeń na osie i innych parametrów technicznych. Środki transportu nie odpowiadające warunkom dopuszczalnych obciążeń na osie mogą być dopuszczone przez właściwy zarząd drogi pod warunkiem przywrócenia stanu pierwotnego użytkowanych odcinków dróg na koszt Wykonawcy.

Wykonawca będzie usuwać na bieżąco, na własny koszt, wszelkie zanieczyszczenia spowodowane jego pojazdami na drogach publicznych oraz dojazdach do terenu budowy.

5. WYKONANIE ROBÓT

5.1. Przed rozpoczęciem robót wykonawca opracuje:

- projekt zagospodarowania placu budowy, który powinien składać się z części opisowej i graficznej,
- plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (plan bioz),
- projekt organizacji budowy,
- projekt technologii i organizacji montażu (dla obiektów prefabrykowanych lub elementów konstrukcyjnych o większych gabarytach lub masie).

5.2. Wykonawca jest odpowiedzialny za prowadzenie robót zgodnie z umową lub kontraktem oraz za jakość zastosowanych materiałów i wykonywanych robót, za ich zgodność z dokumentacją projektową, wymaganiami SST, PZJ, projektu projektem organizacji robót oraz poleceniami Inspektora nadzoru.

5.2.1. Wykonawca ponosi odpowiedzialność za pełną obsługę geodezyjną przy wykonywaniu wszystkich elementów robót określonych w dokumentacji projektowej lub przekazanych na piśmie przez Inspektora nadzoru.

5.2.2. Następstwa jakiegokolwiek błędu spowodowanego przez Wykonawcę w wytyczeniu i wykonywaniu robót zostaną, jeśli wymagać tego będzie Inspektor nadzoru, poprawione przez Wykonawcę na własny koszt.

5.2.3. Decyzje Inspektora nadzoru dotyczące akceptacji lub odrzucenia materiałów i elementów robót będą oparte na wymaganiach sformułowanych w dokumentach umowy, dokumentacji projektowej i w SST, a także w normach i wytycznych.

5.2.4. Polecenia Inspektora nadzoru dotyczące realizacji robót będą wykonywane przez Wykonawcę nie później niż w czasie przez niego wyznaczonym, pod groźbą wstrzymania robót. Skutki finansowe z tytułu wstrzymania robót w takiej sytuacji ponosi Wykonawca.

6. KONTROLA JAKOŚCI ROBÓT

6.1. Program zapewnienia jakości

Do obowiązków Wykonawcy należy opracowanie i przedstawienie do zaakceptowania przez Inspektora nadzoru programu zapewnienia jakości (PZI), w którym przedstawi on zamierzony sposób wykonania robót, możliwości techniczne, kadrowe i organizacyjne gwarantujące wykonanie robót zgodnie z dokumentacją projektową, SST.

Program zapewnienia jakości winien zawierać:

- organizację wykonania robót, w tym termin i sposób prowadzenia robót,
- organizację ruchu na budowie wraz z oznakowaniem robót,
- plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
- wykaz zespołów roboczych, ich kwalifikacje i przygotowanie praktyczne,
- wykaz osób odpowiedzialnych za jakość i terminowość wykonania poszczególnych elementów robót,
- system (sposób i procedurę) proponowanej kontroli i sterowania jakością wykonywanych robót,
- wyposażenie w sprzęt i urządzenia do pomiarów i kontroli (opis laboratorium własnego lub laboratorium, któremu Wykonawca zamierza zlecić prowadzenie badań), sposób oraz formę gromadzenia wyników badań laboratoryjnych, zapis pomiarów, a także wyciąganych wniosków i zastosowanych korekt w procesie technologicznym, proponowany sposób i formę przekazywania tych informacji Inspektorowi nadzoru,
- wykaz maszyn i urządzeń stosowanych na budowie z ich parametrami technicznymi oraz wyposażeniem w mechanizmy do sterowania i urządzenia pomiarowo-kontrolne,
- rodzaje i ilość środków transportu oraz urządzeń do magazynowania i załadunku materiałów, spoiw, lepiszczy, kruszyw itp.,
- sposób i procedurę pomiarów i badań (rodzaj i częstotliwość, pobieranie próbek, legalizacja i sprawdzanie urządzeń itp.) prowadzonych podczas dostaw materiałów, wytwarzania mieszanek i wykonywania poszczególnych elementów robót.

6.2. Zasady kontroli jakości robót

Wykonawca jest odpowiedzialny za pełną kontrolę jakości robót i stosowanych materiałów. Wykonawca zapewni odpowiedni system kontroli, włączając w to personel, laboratorium, sprzęt, zaopatrzenie i wszystkie urządzenia niezbędne do pobierania próbek i badań materiałów oraz robót.

Wykonawca będzie przeprowadzać pomiary i badania materiałów oraz robót z częstotliwością zapewniającą stwierdzenie, że roboty wykonano zgodnie z wymaganiami zawartymi w dokumentacji projektowej i SST.

Minimalne wymagania co do zakresu badań i ich częstotliwości są określone w SST. W przypadku, gdy nie zostały one tam określone, Inspektor nadzoru ustali jaki zakres kontroli jest konieczny, aby zapewnić wykonanie robót zgodnie z umową.

Inspektor nadzoru będzie mieć nieograniczony dostęp do pomieszczeń laboratoryjnych Wykonawcy w celu ich inspekcji.

Inspektor nadzoru będzie przekazywać Wykonawcy pisemne informacje o jakichkolwiek niedociągnięciach dotyczących urządzeń laboratoryjnych, sprzętu, zaopatrzenia laboratorium, pracy personelu lub metod badawczych. Jeżeli niedociągnięcia te będą tak poważne, że mogą wpłynąć ujemnie na wyniki badań, Inspektor nadzoru natychmiast wstrzyma użycie do robót badanych materiałów i dopuści je do użytku dopiero wtedy, gdy niedociągnięcia w pracy laboratorium

Wykonawcy zostaną usunięte i stwierdzona zostanie odpowiednia jakość tych materiałów.

Wszystkie koszty związane z organizowaniem i prowadzeniem badań materiałów i robót ponosi Wykonawca.

6.3. Pobieranie próbek

Próbki będą pobierane losowo. Zaleca się stosowanie statystycznych metod pobierania próbek, opartych na zasadzie, że wszystkie jednostkowe elementy produkcji mogą być z jednakowym prawdopodobieństwem wytypowane do badań.

Inspektor nadzoru będzie mieć zapewnioną możliwość udziału w pobieraniu próbek. Na zlecenie Inspektora nadzoru Wykonawca będzie przeprowadzać dodatkowe badania tych materiałów, które budzą wątpliwości co do jakości, o ile kwestionowane materiały nie zostaną przez Wykonawcę usunięte lub ulepszone z własnej woli. Koszty tych dodatkowych badań pokrywa Wykonawca tylko w przypadku stwierdzenia usterek; w przeciwnym przypadku koszty te pokrywa Zamawiający.

Pojemniki do pobierania próbek będą dostarczone przez Wykonawcę i zatwierdzone przez Inspektora nadzoru. Próbki dostarczone przez Wykonawcę do badań będą odpowiednio opisane i oznakowane, w sposób zaakceptowany przez Inspektora nadzoru.

Badania i pomiary

Wszystkie badania i pomiary będą przeprowadzone zgodnie z wymaganiami norm. W przypadku, gdy normy nie obejmują jakiegokolwiek badania wymaganego w SST, stosować można wytyczne krajowe, albo inne procedury, zaakceptowane przez Inspektora nadzoru.

Przed przystąpieniem do pomiarów lub badań, Wykonawca powiadomi Inspektora nadzoru o rodzaju, miejscu i terminie pomiaru lub badania. Po wykonaniu pomiaru lub badania, Wykonawca przedstawi na piśmie ich wyniki do akceptacji Inspektora nadzoru.

6.4. Raporty z badań

Wykonawca będzie przekazywać Inspektorowi nadzoru kopie raportów z wynikami badań jak najszybciej, nie później jednak niż w terminie określonym w programie zapewnienia jakości.

Wyniki badań (kopie) będą przekazywane Inspektorowi nadzoru na formularzach według dostarczonego przez niego wzoru lub innych, przez niego zaaprobowanych.

6.5. Badania prowadzone przez Inspektora nadzoru

Dla celów kontroli jakości i zatwierdzenia, Inspektor nadzoru uprawniony jest do dokonywania kontroli, pobierania próbek i badania materiałów u źródła ich wytwarzania. Do umożliwienia jemu kontroli zapewniona będzie wszelka potrzebna do tego pomoc ze strony Wykonawcy i producenta materiałów.

Inspektor nadzoru, po uprzedniej weryfikacji systemu kontroli robót prowadzonego przez Wykonawcę, będzie oceniać zgodność materiałów i robót z wymaganiami SST na podstawie wyników badań dostarczonych przez Wykonawcę.

Inspektor nadzoru może pobierać próbki materiałów i prowadzić badania niezależnie od Wykonawcy, na swój koszt.

Jeżeli wyniki tych badań wykażą, że raporty Wykonawcy są niewiarygodne, to Inspektor nadzoru poleci Wykonawcy lub zleci niezależnemu laboratorium przeprowadzenie powtórnych lub dodatkowych badań, albo oprze się wyłącznie na własnych badaniach przy ocenie zgodności materiałów i robót z dokumentacją projektową i SST. W takim przypadku, całkowite koszty powtórnych lub dodatkowych badań i pobierania próbek poniesione zostaną przez Wykonawcę.

6.6. Certyfikaty i deklaracje

Inspektor nadzoru może dopuścić do użycia tylko te wyroby i materiały, które:

1. posiadają certyfikat na znak bezpieczeństwa wykazujący, że zapewniono zgodność z kryteriami technicznymi określonymi na podstawie Polskich Norm, aprobat technicznych oraz właściwych przepisów i informacji o ich istnieniu zgodnie z rozporządzeniem MSWiA z 1998 r. (Dz. U. 99/98),,
 2. posiadają deklarację zgodności lub certyfikat zgodności z:
 3. Polską Normą lub
 4. aprobatą techniczną, w przypadku wyrobów, dla których nie ustanowiono Polskiej Normy, jeżeli nie są objęte certyfikacją określoną w pkt. 1 i które spełniają wymogi SST.
 5. znajdują się w wykazie wyrobów, o którym mowa w rozporządzeniu MSWiA z 1998 r. (Dz. U. 98/99).
- W przypadku materiałów, dla których ww. dokumenty są wymagane przez SST, każda ich partia dostarczona do robót będzie posiadać te dokumenty, określające w sposób jedno-znaczny jej cechy. Jakiegokolwiek materiały, które nie spełniają tych wymagań będą odrzucone.

7. Obmiar robót

7.1. Urządzenia i sprzęt pomiarowy

Wszystkie urządzenia i sprzęt pomiarowy, stosowany w czasie obmiaru robót będą zaakceptowane przez Inspektora nadzoru.

Urządzenia i sprzęt pomiarowy zostaną dostarczone przez Wykonawcę. Jeżeli urządzenia te lub sprzęt wymagają badań atestujących, to Wykonawca będzie posiadać ważne świadectwa legalizacji.

Wszystkie urządzenia pomiarowe będą przez Wykonawcę utrzymywane w dobrym stanie, w całym okresie trwania robót.

7.2. Wagi i zasady wdrażania

Wykonawca dostarczy i zainstaluje urządzenia wagowe odpowiadające odpowiednim wymaganiom SST. Będzie utrzymywać to wyposażenie, zapewniając w sposób ciągły zachowanie dokładności wg norm zatwierdzonych przez Inspektora nadzoru.

8. ODBIÓR ROBÓT

8.1. Rodzaje odbiorów robót

W zależności od ustaleń odpowiednich SST, roboty podlegają następującym odbiorom:

- a) odbiorowi robót zanikających i ulegających zakryciu,
- b) odbiorowi przewodów kominowych, instalacji i urządzeń technicznych,
- c) odbiorowi częściowemu,
- d) odbiorowi ostatecznemu (końcowemu),
- e) odbiorowi po upływie okresu rękojmi
- f) odbiorowi pogwarancyjnemu po upływie okresu gwarancji.

8.2. Odbiór robót zanikających i ulegających zakryciu

Odbiór robót zanikających i ulegających zakryciu polega na finalnej ocenie jakości wykonywanych robót oraz ilości tych robót, które w dalszym procesie realizacji ulegną zakryciu.

Odbiór robót zanikających i ulegających zakryciu będzie dokonany w czasie umożliwiającym wykonanie ewentualnych korekt i poprawek bez hamowania ogólnego postępu robót. Odbioru tego dokonuje Inspektor nadzoru.

Gotowość danej części robót do odbioru zgłasza wykonawca wpisem do dziennika budowy i jednoczesnym powiadomieniem Inspektora nadzoru. Odbiór będzie przeprowadzony niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 3 dni od daty zgłoszenia wpisem do dziennika budowy i powiadomienia o tym fakcie Inspektora nadzoru.

Jakość i ilość robót ulegających zakryciu ocenia Inspektor nadzoru na podstawie dokumentów zawierających komplet wyników badań laboratoryjnych i w oparciu o przeprowadzone pomiary, w konfrontacji z dokumentacją projektową, SST i uprzednimi ustaleniami.

8.3. Odbiór częściowy

Odbiór częściowy polega na ocenie ilości i jakości wykonanych części robót. Odbioru częściowego robót dokonuje się dla zakresu robót określonego w dokumentach umownych wg zasad jak przy odbiorze ostatecznym robót. Odbioru robót dokonuje Inspektor nadzoru.

8.4. Odbiór ostateczny (końcowy)

8.4.1. Zasady odbioru ostatecznego robót

Odbiór ostateczny polega na finalnej ocenie rzeczywistego wykonania robót w odniesieniu do zakresu (ilości) oraz jakości.

Całkowite zakończenie robót oraz gotowość do odbioru ostatecznego będzie stwierdzona przez Wykonawcę wpisem do dziennika budowy.

Odbiór ostateczny robót nastąpi w terminie ustalonym w dokumentach umowy, licząc od dnia potwierdzenia przez Inspektora nadzoru zakończenia robót i przyjęcia dokumentów, o których mowa w punkcie 8.4.2.

Odbioru ostatecznego robót dokona komisja wyznaczona przez Zamawiającego w obecności Inspektora nadzoru i Wykonawcy. Komisja odbierająca roboty dokona ich oceny jakościowej na podstawie przedłożonych dokumentów, wyników badań i pomiarów, ocenie wizualnej oraz zgodności wykonania robót z dokumentacją projektową i SST.

W toku odbioru ostatecznego robót, komisja zapozna się z realizacją ustaleń przyjętych w trakcie odbiorów robót zanikających i ulegających zakryciu oraz odbiorów częściowych, zwłaszcza w zakresie wykonania robót uzupełniających i robót poprawkowych.

W przypadkach nie wykonania wyznaczonych robót poprawkowych lub robót uzupełniających w poszczególnych elementach konstrukcyjnych i wykończeniowych, komisja przerwie swoje czynności i ustali nowy termin odbioru ostatecznego.

W przypadku stwierdzenia przez komisję, że jakość wykonywanych robót w poszczególnych asortymentach nieznacznie odbiega od wymaganej dokumentacją projektową i SST z uwzględnieniem tolerancji i nie ma większego wpływu na cechy eksploatacyjne obiektu, komisja oceni pomniejszoną wartość wykonywanych robót w stosunku do wymagań przyjętych w dokumentach umowy.

8.4.2. Dokumenty do odbioru ostatecznego (końcowe)

Podstawowym dokumentem jest protokół odbioru ostatecznego robót, sporządzony wg wzoru ustalonego przez Zamawiającego.

Do odbioru ostatecznego Wykonawca jest zobowiązany przygotować następujące dokumenty:

1. dokumentację powykonawczą, tj. dokumentację budowy z naniesionymi zmianami dokonanymi w toku wykonania robót oraz geodezyjnymi pomiarami powykonawczymi,
2. szczegółowe specyfikacje techniczne (podstawowe z dokumentów umowy i ew. uzupełniające lub zamienne),

3. protokoły odbiorów robót ulegających zakryciu i zanikających,
4. protokoły odbiorów częściowych,
5. recepty i ustalenia technologiczne,
6. dzienniki budowy i książki obmiarów (oryginały),
7. wyniki pomiarów kontrolnych oraz badań i oznaczeń laboratoryjnych, zgodne z SST i programem zapewnienia jakości (PZJ),
8. deklaracje zgodności lub certyfikaty zgodności wbudowanych materiałów, certyfikaty na znak bezpieczeństwa zgodnie z SST i programem zabezpieczenia jakości (PZJ),
9. rysunki (dokumentacje) na wykonanie robót towarzyszących (np. na przełożenie linii telefonicznej, energetycznej, gazowej, oświetlenia itp.) oraz protokoły odbioru i przekazania tych robót właścicielom urządzeń,
10. geodezyjną inwentaryzację powykonawczą robót i sieci uzbrojenia terenu,
11. kopię mapy zasadniczej powstałej w wyniku geodezyjnej inwentaryzacji powykonawczej.

W przypadku, gdy wg komisji, roboty pod względem przygotowania dokumentacyjnego nie będą gotowe do odbioru ostatecznego, komisja w porozumieniu z Wykonawcą wyznaczy ponowny termin odbioru ostatecznego robót.

Wszystkie zarządzone przez komisję roboty poprawkowe lub uzupełniające będą zestawione wg wzoru ustalonego przez Zamawiającego.

Termin wykonania robót poprawkowych i robót uzupełniających wyznaczy komisja i stwierdzi ich wykonanie.

8.5. Odbiór pogwarancyjny po upływie okresu rękojmi i gwarancji

Odbiór pogwarancyjny po upływie okresu rękojmi i gwarancji polega na ocenie wykonanych robót związanych z usunięciem wad, które ujawnią się w okresie rękojmi i gwarancji gwarancyjnym i rękojmi.

Odbiór po upływie okresu rękojmi i gwarancji pogwarancyjny będzie dokonany na podstawie oceny wizualnej obiektu z uwzględnieniem zasad opisanych w punkcie 8.4. „Odbiór ostateczny robót(końcowy) robót”.

9. PODSTAWA PŁATNOŚCI

9.1. Ustalenia ogólne

Podstawą płatności jest cena jednostkowa skalkulowana przez wykonawcę za jednostkę obmiarową ustaloną dla danej pozycji kosztorysu przyjętą przez Zamawiającego w dokumentach umownych.

Dla robót wycenionych ryczałtowo podstawą płatności jest wartość (kwota) podana przez Wykonawcę i przyjęta przez Zamawiającego w dokumentach umownych (ofercie).

Cena jednostkowa pozycji kosztorysowej lub wynagrodzenie ryczałtowe będzie uwzględniać wszystkie czynności, wymagania i badania składające się na jej wykonanie, określone dla tej roboty w SST i w dokumentacji projektowej.

Ceny jednostkowe lub wynagrodzenie ryczałtowe robót będą obejmować:

- robociznę bezpośrednią wraz z narzutami,
- wartość zużytych materiałów wraz z kosztami zakupu, magazynowania, ewentualnych ubytków i transportu na teren budowy,
- wartość pracy sprzętu wraz z narzutami,
- koszty pośrednie i zysk kalkulacyjny,

- podatki obliczone zgodnie z obowiązującymi przepisami, ale z wyłączeniem podatku VAT.

9.2. Objazdy, przejazdy i organizacja ruchu.

9.2.1. Koszt wybudowania objazdów/przejazdów i organizacji ruchu obejmuje:

- (a) opracowanie oraz uzgodnienie z Inspektorami nadzoru i odpowiedzialnymi instytucjami projektu organizacji ruchu na czas trwania budowy, wraz z dostarczeniem kopii projektu Inspektorowi nadzoru i wprowadzaniem dalszych zmian i uzgodnień wynikających z postępu robót,
- (b) ustawienie tymczasowego oznakowania i oświetlenia zgodnie z wymaganiami bezpieczeństwa ruchu,
- (c) opłaty/dzierżawy terenu,
- (d) przygotowanie terenu,
- (e) konstrukcję tymczasowej nawierzchni, ramp, chodników, krawężników, barier, oznakowań i drenażu,
- (f) tymczasową przebudowę urządzeń obcych.

9.2.2. Koszt utrzymania objazdów/przejazdów i organizacji ruchu obejmuje:

- (a) oczyszczanie, przestawienie, przykrycie i usunięcie tymczasowych oznakowań pionowych, poziomych, barier i świateł,
- (b) utrzymanie płynności ruchu publicznego.

9.2.3. Koszt likwidacji objazdów/przejazdów i organizacji ruchu obejmuje:

- (a) usunięcie wbudowanych materiałów i oznakowania,
- (b) doprowadzenie terenu do stanu pierwotnego.

9.2.4. Koszt budowy, utrzymania i likwidacji objazdów, przejazdów i organizacji ruchu ponosi Zamawiający

10. PRZEPISY ZWIĄZANE

10.1. Ustawy

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (jednolity tekst Dz. U. z 2024 r., poz. 725 t.j.).
- Ustawa z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. 1605, poz. 1720).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. – o wyborach budowlanych (Dz. U. Nr 92, poz. 881).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. – o ochronie przeciwpożarowej (jednolity tekst Dz. U. z 2024r., poz. 275).
- Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. – o dozorcze technicznym (Dz. U. 2023, poz. 1622 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. – o drogach publicznych (jednolity tekst Dz. U. z 2024 r. poz. 320).

10.2. Rozporządzenia

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2002 r. – w sprawie systemów oceny zgodności wyrobów budowlanych oraz sposobu ich oznaczania znakowaniem CE (Dz. U. Nr 209, poz. 1779).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2002 r. – w sprawie określenia polskich jednostek organizacyjnych upoważnionych do wydawania europejskich aprobat technicznych, zakresu i formy aprobat oraz trybu ich udzielania, uchylania lub zmiany (Dz. U. Nr 209, poz. 1780).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 1997 r. – w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 169, poz. 1650).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. – w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz. U. Nr 47, poz. 401).

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. – w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 2 września 2004 r. – w sprawie szczegółowego zakresu i formy dokumentacji projektowej, specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych oraz programu funkcjonalno-użytkowego (Dz. U. Nr 202, poz. 2072).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 11 sierpnia 2004 r. – w sprawie sposobów deklarowania wyrobów budowlanych oraz sposobu znakowania ich znakiem budowlanym (Dz. U. Nr 198, poz. 2041).